

ร.๓.๒
ส.๖๖๑
ร.๓

การศึกษา ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
ศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์
และเด็กสร้างกฎเกณฑ์

ปริญญานิพนธ์

ของ

สายพืด ประสูสุวรรณต์

23 ต.ค. 2539

เสวยต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษานปฐมวัย

กรกฎาคม 2538

ณ สถานที่ เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

197195

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....*Tanna Mook*.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช)

.....*[Signature]*.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

คณะกรรมการสอบ

.....*Tanna Mook*.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช)

.....*[Signature]*.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง)

.....*[Signature]*.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละออ ชูติกร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....*[Signature]*.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 31 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2538

ประกาศขอบคุณการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ฉันทนา ภาคบงกช ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิราภรณ์ บุญส่ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ละอ
ชติกร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้เนื้อหา รูปแบบและรายละเอียดต่าง ๆ ให้สมบูรณ์
รวมทั้งให้กำลังใจเป็นอย่างดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน โดยเฉพาะอาจารย์ราศี ทองสวัสดิ์
ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณม เกิดพิทักษ์ ดร.วรรณาท รักสกุลไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประจิตต์ อภินันท์รักต์ อาจารย์อารี เกษมรัตติ และอาจารย์มาณวิภา ผลพิรุฬห์ ที่ได้
กรุณาตรวจและให้คำแนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ประภัสสรี ฉายศรีวรรณ ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล
นครราชสีมา ที่กรุณาให้ใช้สถานที่ในการทดลองเพื่องานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ คุรุรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเจตน์ บรรลือสินธุ์
ที่ให้ความรู้ ช่วยเหลือ ห่วงใย และให้กำลังใจต่อผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา รวมทั้งเพื่อนนิสิต
ปริญญาโท สาขาบรมวัยทุกท่าน และขอขอบพระคุณอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ แต่มีส่วน
ช่วยให้การทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สายพินธ์ ปรงสุวรรณ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ..... 1
	ภูมิหลัง..... 1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า..... 3
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า..... 3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า..... 4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า..... 4
	นิยามศัพท์เฉพาะ..... 5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 6
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง..... 7
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่น ตามมุม..... 15
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบ ครูเป็นศูนย์กลาง..... 29
3	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า..... 35
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 35
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 36
	การดำเนินการทดลอง..... 39
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 41

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
5 บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	46
บทย่อ	46
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	46
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	46
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	46
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	48
อภิปรายผล.....	49
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า.....	52
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	53
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	53
บรรณานุกรม.....	54
ภาคผนวก	62
ก. แบบทดสอบวัดความมีวินัยในตนเอง	64
คุณภาพของแบบทดสอบรายข้อ	71
ข. ตัวอย่างรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม	72
ค. ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม	75
ประวัติของย่อผู้วิจัย.....	84

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 กำหนดการดำเนินการทดลอง	41
2 การเปรียบเทียบวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ และการจัด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ก่อน และหลังการทดลอง	52 44
3 เปรียบเทียบวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์และการเล่นตามมุม หลังการทดลอง	45

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 เปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
แบบได้ร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ และครูสร้างกฎเกณฑ์ 40

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทและส่งผลต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก มีทั้งนำมาซึ่งความเจริญและความเสื่อมโทรมบางประการ ความเจริญทางด้านวัตถุและความเจริญทางด้านจิตใจไม่สมดุลกัน ก่อให้เกิดปัญหาสังคมทำให้ประเทศชาติไม่พัฒนาเท่าที่ควร ดังนั้นรัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญการพัฒนาทางด้านสังคมมากขึ้น จากนโยบายการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539 มุ่งพัฒนาคุณภาพของพลเมืองจัดการศึกษาโดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 1) โดยการพัฒนาจริยธรรมให้ฝังลึกจนเป็นค่านิยมอยู่ในลักษณะนิสัยและอยู่ในจิตใจของบุคคล (กรมวิชาการ. 2524 : 1)

วินัยในตนเองเป็นจริยธรรมที่ควรได้รับการส่งเสริม เป็นพื้นฐานของการควบคุมตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างวินัยทางสังคม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นจุดหนึ่งของการพัฒนาประเทศ (วิภาวดี มุลสถาน. 2523 : 2) เพราะบุคคลที่มีวินัยในตนเองนั้นเป็นบุคคลที่รู้จักบังคับใจตนเอง ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตนมีหน้าที่อยู่โดยไม่มีใครบังคับ ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นจะสามารถแก้ไขได้ ถ้าเริ่มช่วยกันส่งเสริมด้านความมีวินัยในตนเองแก่เด็กตั้งแต่ปฐมวัย ดังที่ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 7 - 9) กล่าวไว้ว่า การมีวินัยในตนเองสามารถปลูกฝังและพัฒนาได้ตั้งแต่วัยเด็ก

เป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาและจิตวิทยาพัฒนาการแล้วว่า ในช่วง 6 ปีแรกของชีวิต เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ตลอดจนบุคลิกภาพต่าง ๆ และประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงแรกจะมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความพร้อมในระยะต่อมา (รักตวรรษ ศิริภาพร. 2533 : 1) ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการและการปรับตัวของเด็ก (พรณี ข.เจนจิต. 2528 : 40) โรงเรียนอนุบาลเป็นสถาบันหนึ่งที่จะช่วยวางรากฐานทางสังคมให้แก่เด็ก ควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและพัฒนาการด้วยการจัดสภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสม

ในการส่งเสริมจริยธรรมทั้งวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย นางหงา ลิมสุวรรณ (2535 : 65) ได้เสนอแนะหลักการสร้างวินัยแก่เด็กปฐมวัยไว้ว่า เด็กควรเรียนรู้ถึงสิ่งที่ถูกและผิดรวมทั้งให้กฎเกณฑ์และการให้เหตุผล แต่วอลซ์ (Walsh. 1980 : 43) กล่าวว่า ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เด็กตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วคิดวิธีแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อสร้างกฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติ ส่วนมากผู้ใหญ่เป็นฝ่ายสร้างกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตาม วิธีการที่วอลซ์ (Walsh) เสนอแนะ น่าจะมีความเหมาะสมกับเด็กไทย เพราะปรากฏในรายงานวิจัยของกรรณิการ์ สุสม (2532 : 72) ว่า การเล่นสรรค์สร้างซึ่งเล็งจากการใช้คำสั่งแต่ให้เด็กเสนอแนวทางการแก้ปัญหาด้านระเบียบวินัย พบว่านอกจากส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์แล้วยังส่งผลต่อพัฒนาการด้านสังคม รวมทั้งวินัยในตนเอง ทั้งนี้เพราะก่อนการเล่นเกิดการตกลงเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติโดยเด็กและครู

การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ สามารถจัดได้หลายวิธี เช่น การอธิบาย การอภิปราย การสนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะการเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งสำหรับเด็ก เพราะการเล่นเป็นธรรมชาติของเด็กและเป็นโอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้ ดังที่ ภรณ์ สุวรรตนะ (2535 : 22) กล่าวว่า การเล่นสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เขาวพา เดชะคุปต์ ที่กล่าวว่า การเล่นเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดและความรู้สึกของเด็ก (เขาวพา เดชะคุปต์. 2536 : 103)

กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมหนึ่งที่กำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมได้อย่างดี ส่งเสริมความคิด อิสระ ความคิดจินตนาการ การรู้จักทำงานด้วยตนเอง การรับผิดชอบ การรู้จักเก็บของเข้าที่เมื่อเลิกปฏิบัติกิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2529 : 56 - 57) ซึ่ง อีริคสัน (Erikson) กล่าวว่า เด็กอายุ 3 - 6 ขวบ จะเริ่มพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ยอมรับกฎเกณฑ์การปฏิบัติร่วมกัน (Stephen and Grace. 1977 : 88 - 89 ; citing Erikson. 1963)

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้าง เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ ของเล่น และเพื่อนจึงทำให้เด็กพบปัญหาในการทำกิจกรรมค่อนข้างมาก เช่น แย่งของ ไม่เก็บของเข้าที่ และเด็กมีโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งกันเสมอ หากครูไม่ช่วยเด็กสร้างกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน ก็จะพบปัญหาการทะเลาะวิวาท ห้องเรียนวุ่นวาย ไม่เป็นระเบียบ การที่ครูเข้าไปแก้ปัญหาในขณะที่เด็กส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ จะทำให้เด็กขาดสมาธิในการทำกิจกรรมและมีความเครียด ซึ่งเป็นการบั่นทอนบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สภาพดังกล่าวจึงควรได้รับการแก้ไข ดังนั้นการให้เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกัน จะช่วยให้เด็กปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบว่าวิธีการจัดประสบการณ์โดยให้เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ก่อนทำกิจกรรมกับกิจกรรมที่ครูเป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์จะส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านสังคมนิสัยของเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยเด็กสร้างกฎเกณฑ์และครูสร้างกฎเกณฑ์

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองสูงขึ้น
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองสูงขึ้น
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ และโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมและการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง สำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 92 คน

3. ระยะเวลาในการทดลอง การทดลองครั้งนี้กระทำในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ใช้เวลาดทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน รวม 32 ครั้ง

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะการดำเนินกิจกรรม ได้แก่

4.1.1 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็ก
ร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก่อนการทำกิจกรรม

4.1.2 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครู
สร้างกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติก่อนการทำกิจกรรม

4.2 ตัวแปรตาม คือ ความมีวินัยในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง นักเรียนอายุ 5 - 6 ปี กำลังเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 ห้องเรียน 487 คน

2. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม หมายถึง ประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ความสัมพันธ์ระหว่างมือ และตา ให้โอกาสเด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ ซึ่งอาจทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก่อนแล้วจึงเล่นตามมุมหรือเล่นตามมุมก่อนทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก็ได้

3. การดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม หมายถึง การจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุม ซึ่งกำหนดไว้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกัน สร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก่อนทำกิจกรรม หมายถึง การให้เด็กร่วมกันคิดในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมในช่วงก่อนทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม แล้วสรุปเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติ

3.2 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก่อนทำกิจกรรม หมายถึง ก่อนการทำกิจกรรมครูเป็นผู้เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรม แล้วสรุปเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติ

4. ความมีวินัยในตนเอง (Self-Discipline) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม โดยเกิดจากการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ตนควรปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกัน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับจากคู่มือการดำเนินการสอบความรับผิดชอบและความมีวินัยในตนเองสำหรับเด็กปฐมวัย (กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป.) สำหรับการวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ 2 ด้าน ได้แก่

4.1 การแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยการคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อแก้ปัญหาและการป้องกันมิให้เกิดปัญหานั้นเกิดขึ้น เช่น การดูแลรักษาสินของส่วนรวมหรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน

4.2 การปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียน หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ตกลงกันในชั้นเรียน ได้แก่

4.2.1 การปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียน

4.2.2 การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

4.2.3 การเคารพสิทธิของผู้อื่น

4.2.4 การรู้จักถอย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
  - 1.1 ความหมายและคุณลักษณะของความมีวินัยในตนเอง
  - 1.2 ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
  - 1.3 การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง
  - 1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม

ตามมุม

- 2.1 ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
  - 2.2 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย
  - 2.3 การส่งเสริมการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
  - 2.4 ศิลปะสร้างสรรค์กับการส่งเสริมลักษณะนิสัย
  - 2.5 งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับเด็กปฐมวัย
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบครูเป็น

ศูนย์กลาง

- 3.1 ความหมายของการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบครูเป็นศูนย์กลาง
- 3.2 ประเภทของการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบครูเป็นศูนย์กลาง
- 3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบครูเป็น

ศูนย์กลาง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

1. ความหมายและคุณลักษณะของความมีวินัยในตนเอง

บุคคลจะมีวินัยในตนเองได้นั้น นักทฤษฎีจิตวิทยา เชื่อว่า จะต้องมึพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา เป็นลักษณะที่มีความสำคัญต่อการแสดงออกทางจริยธรรม และคุณธรรมของบุคคลมาก (ดวงเดือน พันธุนาวิน. 2523 : 6 - 9) เป็นพฤติกรรมที่ จะต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดขึ้นในสังคมไทย มีผู้กล่าวถึงความหมายไว้ดังนี้

กูด (ละมัย กาญจนะประโชติ. 2534 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Good. 1973 : 525) ได้กล่าวถึง วินัยในตนเองว่า หมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ไม่ใช่บังคับโดยอำนาจภายนอก หากหมายถึง บังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็น อำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือยอมรับคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรม ของตนเองได้

วินเซนต์ (ละมัย กาญจนะประโชติ. 2534 : 8 ; อ้างอิงมาจาก Vincent. 1961 : 42 - 43) ได้ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่า หมายถึง การที่บุคคลไม่ทำการใด ๆ อันจะเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคตหรือการไม่เข้าไปยุ่งกับ เรื่องส่วนตัวและสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งการที่บุคคลกระทำสิ่งที่ไม่อยากทำ แต่การกระทำนั้น ช่วยให้ความต้องการและสิทธิ ของผู้อื่นได้รับการตอบสนองหรือกระทำสิ่งอันเป็นผลให้ผู้อื่นประสบผลสำเร็จในอนาคต

อาพร กาทอง (2529 : 7) ให้ความหมายความมีวินัยในตนเองว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนเองมุ่งหวังไว้ โดยเกิดจากการสำนึกขึ้นมาเอง แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคต และจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น

ขวัญใจ บุญฤทธิ์ (2534 : 12) กล่าวเสริมว่า วินัยในตนเองเป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการด้วยเกิดจากการสำนึกขึ้นมาเอง อันจะก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและต่อสังคม

จากความหมายและแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ทั้งทางด้านารแสดงออกและ ความรู้สึกต่าง ๆ โดยตระหนักถึงคุณค่าในการปฏิบัติซึ่ง มิได้เกิดจากข้อบังคับจากอำนาจภายนอกใด ๆ

คุณลักษณะของความมีวินัยในตนเอง

วิวาห์วัน มูลสถาน (2523 : 33) ได้สรุปว่า บุคคลที่มีวินัยในตนเองควรมีลักษณะและพฤติกรรมประกอบไปด้วย มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจจริง มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีเหตุผล เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม มีความอดทน มีความเชื่อมั่นเอาหนากายในตน และมีลักษณะมุ่งอนาคต

วไลพร จันทรศิริ (2530 : 12 - 14) ได้สรุปคุณลักษณะความมีวินัยในตนเอง สอดคล้องกับ ลัทธิธรรม ๗ ระนอง (2525 : 5) และสุภาพร จันทรศิริโยธิน (2526 : 6) ไว้ดังนี้ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม มีลักษณะมุ่งอนาคต มีความเป็นผู้นำ มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความอดทน ยืนหยัดเพียร รู้จักเสียสละ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและยอมรับการกระทำของตน

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 9) ได้สรุปลักษณะความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ในด้านต่อไปนี้ การตั้งใจทำงาน การเคารพสิทธิของผู้อื่น การตรงต่อเวลา และการปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียน

กล่าวโดยสรุป ผู้ที่มีคุณลักษณะความมีวินัยในตนเองจึงมีพฤติกรรมที่แสดงออกที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง มีความแน่ใจ หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองว่า จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล และเชื่อว่าการที่ประสบผลสำเร็จได้ตามที่บุคคลนั้นตั้งใจไว้เป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะ หรือการกระทำของตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ หมายถึง สามารถนำ ชักจูง แก้ปัญหา และดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนดและรับผิดชอบต่อกลุ่มได้
3. มีความรับผิดชอบ หมายถึง มีความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงาน และติดตามผลงานที่ได้กระทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย
4. มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ หมายถึง ทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงเวลา หรือให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดให้ ตลอดจนรู้ว่า จะประพฤติปฏิบัติอย่างไรให้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส

5. เคารพในสิทธิของผู้อื่น หมายถึง ไม่ประพฤติปฏิบัติก้าวก่ายหรือล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น
6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม หมายถึง ประพฤติปฏิบัติโดยไม่ขัดกับกฎข้อบังคับของสังคมทั่วไป รวมทั้งปฏิบัติตามระเบียบที่สังคมกำหนดไว้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง สามารถอดใจรอผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่ดีกว่าในปัจจุบันได้
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง มีลักษณะของพฤติกรรมหรือความรู้สึกของบุคคลที่คิดและกระทำดังนี้คือ ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่น ไม่ทุจริต ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และละอายเกรงกลัวต่อบาป
9. มีความอดทนขยันหมั่นเพียร หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จด้วยความมานะอดทน มุ่งใจแข็งขัน ไม่ย่อมนแพ้อุปสรรคที่เกิดขึ้น มีความพยายามอย่างสม่ำเสมอ มุ่งปฏิบัติหน้าที่การงานจนสำเร็จ
10. รู้จักเสียสละและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การยอมเสียสละสิทธิและยอมลำบากเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น โดยการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งได้รับความเดือดร้อนหรือประสบภัยพิบัติให้ได้รับความสะดวก และมีความสบายใจมากขึ้น

2. ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

วินัยในตนเองมีลักษณะของการแสดงออกทางจริยธรรม และคุณธรรมของบุคคลมากกว่าและสำคัญกว่าลักษณะของความรู้ตัวชั่ว และความสามารถกระทำดี กระทำชั่วด้วย จะมุ่งหวังควรให้ความสนใจเกี่ยวกับที่มาและการเจริญเติบโตของจิตและลักษณะการมีวินัยในตนเอง นักจิตวิทยาพัฒนาการได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้มานานแล้ว และมีความเห็นว่าการมีวินัยในตนเองหรือความสามารถควบคุมตนเองอย่างถูกต้อง เป็นหลักชัยของการพัฒนาทางจิตของบุคคล ความมีวินัยในตนเองจึงเป็นลักษณะสำคัญของผู้มีวุฒิภาวะทางจิต และสามารถจะใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจิตของบุคคลได้ด้วย (โสภพร แก่นเพชร, 2530 :

ทฤษฎีพัฒนาการของจริยธรรม

จอง เพียเจท์ (Jean Piaget, 1977) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ แสวงหามาจากกฎต่าง ๆ และกำหนดเป็นแนวทางของสังคมหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคล กล่าวโดยสรุป จริยธรรม หมายถึง ความเข้าใจในแนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป้าหมายสูงสุดของ จริยธรรม คือ การแสดงออกในรูปของพฤติกรรมซึ่งเป็นผลของการกระทำในปัจจุบันและเกี่ยวข้องกับ กระบวนการทางปัญญา

ตามแนวคิดของทฤษฎีจริยธรรม มีนักจิตวิทยาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีทาง จริยธรรมแตกต่างกัน บางกลุ่มเชื่อว่า มนุษย์สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ได้ด้วยตนเอง บางกลุ่มเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมคือ ตัวควบคุม นิคย์ บูหงามงคล (2529) กล่าวว่า ทฤษฎีกระจ่าง ค่านิยม (Value Clarification Theory) มีหลักสำคัญคือ การช่วยให้บุคคลเกิดความ กระจ่างในค่านิยมที่ตนยึดถือหรือมีความเชื่อว่า ถูกต้องหรือควรจดจำเป็นกระบวนการที่จะทำให้บุคคล เกิดความกระจ่างในจริยธรรมของตนเอง รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลยอมรับความรู้สึกและความคิดด้วยตนเองภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ความคิดกับการกระทำมีความสัมพันธ์กัน

เทคนิคที่ใช้ในการทำค่านิยมให้กระจ่างคือ การใช้คำถามหรือกิจกรรมกระตุ้นให้ แต่ละคนบอกความคิดหรือความรู้สึกของตนเองออกมา บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝัง จริยธรรมตามแนวคิดทฤษฎีนี้คือ ครู เพราะครูจะช่วยให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมของตนเอง

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 6 - 9) ได้สรุปทฤษฎีของ เมาเรอร์ ไว้ว่า การเกิดวินัยในตนเองของบุคคลแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่าจะต้องมี พื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุดเริ่มต้นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับ มารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้นทารกและเด็กจะต้อง เรียนรู้จากผู้เลี้ยงดู โดยการเรียนรู้จะ เกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น

การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้ จะเกิดขึ้นหลายระดับและขั้นตอนดังต่อไปนี้ จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิว ก็ได้ดื่มนม ร้อนได้อาบน้ำ ยุงกัด ก็มีผู้มาบดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข ความสุข

นี้จะรุนแรงมาก และคิดครุ่นอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้น ขึ้นต่อมาก็คือ ในขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกพอใจและมีความสุขการรับรู้ของเด็กขึ้นต่อมาก็คือ ความสุขความพอใจของเด็กที่เกิดจากได้รับการบำบัดความต้องการต่าง ๆ การปรากฏตัวของมารดาทำให้เกิดความสุขความพอใจ การรักและพอใจมารดานั้น จะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ ที่ความสุขความพอใจต้องได้รับการบำบัดในทางตรงข้าม เช่น เมื่อหิวไม่ได้กินหรือกินเมื่อไม่หิว เด็กจะไม่เกิดความพอใจ เด็กก็จะไม่มีรากฐานในการที่จะเรียนรู้ ที่จะรักและพอใจมารดาของตน เมื่ออาการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้ว จึงเป็นรากฐานของการเรียนรู้ขั้นที่สองต่อไปนี้ กล่าวคือ มารดาย่อมมาควบคู่กับคาบหมี่สอนของ เด็ก ด้วยคำพูดหรือกระทำต่าง ๆ ต่อมาเด็กจึงจะมีความสุขเลียนแบบมารดาทางคำพูด การกระทำ หรือท่าค้ำที่มารดาสั่งสอน ความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นมีลักษณะ เป็นการให้รางวัลและชมเชยตนเอง โดยบุคคล ไม่ต้องหวังผลจากภายนอก เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูคนทั้งทางที่ดีและไม่ดีขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ที่ตนรักพอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นมารดาสูบบุหรี่เสมอเมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้าง ก็จะมีความสุขความพอใจ เพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักลักษณะที่แสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางจิตของบุคคลนั่นเอง โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่อายุประมาณ 8 - 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่บรรลุภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลผลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น ในการตอบโต้เมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หรือเมื่อเกิดความกลัว ในการมีความรักและในการมีอารมณ์ขัน ผู้ที่ขาดวินัยในตนเอง เพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามที่กล่าวมาแล้ว จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำและอาจกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรม เรื่องทั้งหมดโอกาสที่จะแก้ไขการเกิดวินัยในตนเองนี้ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในบุคคลซึ่งจะพัฒนา เป็นลักษณะที่เด่นชัดและนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคลต่อไป

3. การส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง

การเสริมสร้างความมีวินัยให้แก่คนในชาตินั้น จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และไม่ควรปล่อยให้เป็นที่ภาระหน้าที่ของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของชนในชาติทุกฝ่ายจะต้องช่วยเหลือและร่วมมือกัน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไป ด้วยการฝึกฝนอบรมจน เกิดเป็นนิสัย และนำเอาระเบียบวินัยที่ได้ฝึกฝนไว้นั้นออกไปปฏิบัติจริงใน

ชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและโรงเรียนแล้วยังมีส่วนช่วยชักนำประชาชนในชุมชนให้ประพฤติปฏิบัติตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการปลูกฝังอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ จนเกิดเป็นนิสัย และมีเจตคติที่ดี ซึ่งครูต้องมีเทคนิคในการเลือกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการเตรียมการให้พร้อม อีกทั้งมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน (Verble. 1985 : 40 - 42)

การเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เปรียบเสมือนการเตรียมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต (Etzioni. 1982 : 184 - 189) มีพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นที่ยอมรับของสังคม ความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ตลอดจนประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม การเสริมสร้างวินัยให้บังเกิดขึ้นกับนักเรียนมีหลักดังนี้

1. สร้างสัญลักษณ์และคำขวัญ
2. สนับสนุนความเป็นผู้นำ เพื่อสร้างคุณค่าทางบวกให้แก่โรงเรียน
3. ต้องทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ และเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งกฎเกณฑ์ และมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจ

5. สร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการให้ชัดเจน

(Wayson and Lasley. 1984 : 419 - 421)

ควมมีวินัยในตนเอง เป็นวินัยสูงสุดที่พึงปรารถนา ควรฝึกจนเกิดเป็นนิสัย เพื่อให้เกิดความเคยชินโดยการสอดแทรกเข้าไปได้ในกิจกรรมต่าง ๆ วินัยในตนเองขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมเป็นสำคัญ ซึ่งต้องใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไป ควรใช้วิธีจูงใจมากกว่าบังคับ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2525 : 217)

นอกจากนี้ เชเวียคอฟ และฟริทซ์ (เตือนใจ ยอดนิล. 2530 : 44 ;

อ้างอิงมาจาก Sheviakov and Fritz. 1965) ได้ศึกษาประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้เด็กว่า ควรเน้นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่งและยังให้ความเห็นต่อไปอีกว่า ควรเป็นเรื่องของความเต็มใจ ไม่ใช่กระทำตามคำสั่งหรือกลัวการลงโทษ กล่าวคือ ควรปลูกฝังให้เกิดวินัยในตนเอง โดยตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการชื่นชมความรักในอุดมคติ หรือยึดมั่นในจุดมุ่งหมายที่ตนสร้างขึ้น การเสริมสร้างควมมีวินัยในตนเองสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การให้ความรู้ขั้นสูง การอบรมทางศาสนา การให้แสดงบทบาทสมมติ

การใช้กลุ่มเพื่อให้เกิดความคล้อยตาม และการให้เลียนแบบจากตัวแบบ (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524 : 33 - 37)

ในการส่งเสริมเด็กระดับปฐมวัยให้มีวินัยในตนเองนั้น ทักษิณา สวณานนท์ กล่าวว่า ควรสอนให้เด็กฝึกฝนตนเองให้มีพฤติกรรม อันเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เด็กวัย 4 - 7 ขวบ ที่สามารถเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ตลอดจนความรู้สึกของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนได้ ก็ย่อมเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการเสริมสร้างอุปนิสัย อันจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด

ก่อนอื่นครูจะต้องสร้างความเชื่อมั่นในตัวเด็กและเสริมสร้างให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองด้วย วิธีการต่าง ๆ นอกจากนั้น ครูควรแนะแนวการปฏิบัติ ช่วยเหลือเด็กค่อย ๆ เกิดความเชื่อมั่นขึ้นว่าเขาสามารถทำได้ด้วยตนเอง เขารับผิดชอบการกระทำของเขาได้ รวมทั้งทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นผู้หนึ่งในการร่วมสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้นด้วย การให้นักเรียนคิดเองบ้างจะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น วิธีการนี้ครูต้องทำให้เหมือนกับการเล่น โดยไม่ใช่วิธีการบังคับขู่ ภัยจะเห็นความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กอย่างเด่นชัด

สิ่งหนึ่งที่ครูควรทำคือพยายามให้เด็กคิดได้เองว่าการส่งเสียงทวนหู หรือการรังแกเพื่อนนั้น เป็นสิ่งที่น่ารำคาญสำหรับผู้อื่นเพียงใด บางครั้งครูให้เด็กช่วยกันวิจารณ์การกระทำนั้น ๆ และให้ช่วยกันหาข้อเสนอนะที่ดียิ่งขึ้นตามครูต้องไม่ลืมว่าระยะความสนใจของเด็กนั้นสั้นมาก จึงควรรีบหาข้อยุติเสียก่อนที่เด็กจะเริ่มเบื่อ และลงมือก่อความใหม่

ครูควรมีศรัทธาในตัวเด็กเสียก่อน จะต้องหมั่นแสดงความรักให้ความอบอุ่นต่อเด็ก คำพูดของครูเพียงสองสามคำที่แสดงถึง ความศรัทธาต่อความสามารถของเขาอาจทำให้มีความสนใจกับงานนั้นได้ เป็นเวลานาน ครูจะต้องช่วยชมเชย พร้อมกับแสดงความเชื่อมั่นว่าเขาทำได้ ถ้าพบเด็กที่ไม่เคยรู้จักคิดถึงผู้อื่น ครูก็ต้องพยายามอดทนช่วยเหลือ นอกจากนี้ควรช่วยให้เด็กที่ไม่เชื่อว่าตนเองจะทำได้เอาชนะความรู้สึกดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตาม การควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัยให้ได้ตลอดไปนั้นเป็นเรื่องยาก แต่ก็เป็นไปได้ถ้ามีคนคอยให้กำลังใจ การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างง่ายดาย ถ้าได้รับการเสริมแรงจากการเรียนรู้ นั่นคือมั่นใจว่าจะทำได้ เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและได้รับความรักจากทุกคน (ทักษิณา สวณานนท์, 2519 : 41 - 42)

นอกจากนี้ ช. ชนบท ยังได้กล่าวถึงการสอนให้นักเรียนเกิดวินัยในตนเองนั้น เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเวลาและความมั่นใจ นอกจากจะสอนโดยการให้ความรู้ความเข้าใจและการให้ลงมือปฏิบัติเองแล้ว สิ่งสำคัญที่สุด คือ การปฏิบัติแบบอย่างที่ดี ครูผู้สอนต้องเป็นคนที่วินัยในตนเองเสียก่อน (ช. ชนบท. 2530 : 50)

ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีวินัยในตนเองนั้น ครูควรสร้างเสริมความมั่นใจ เชื้อมั้นให้เกิดขึ้นโดยใช้วิธีการเสริมแรง เด็กจะเรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเองได้อย่างมั่นใจ ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความมีวินัยในตนเองอีกด้วย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮอฟแมน (Hoffman. 1970 : 286) ซึ่งได้ศึกษาการฝึกวินัย 3 วิธี ได้แก่ การให้เหตุผล การปล่อยปละละเลย และการรวมอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาที่ฝึกวินัยโดยวิธีการให้เหตุผลจะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการฝึกวินัยโดยบิดามารดาปล่อยปละละเลยหรือรวมอำนาจ

ไบรอันท์ (Bryant. 1971 : 4854 - B) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนที่มีความเชื่อต่างกัน โดยให้ครูบรรยายลักษณะของนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองกับนักเรียนที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคน กลุ่มละ 20 คน พบว่าเด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองจะมีวินัยในตนเองมากกว่า ปรับตัวได้ดีกว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความอดทนมากกว่าเด็กที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคน

งานวิจัยในประเทศไทย

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยเปรียบเทียบเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบเข้มงวดในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบเข้มงวดอยู่ในชั้นเรียนแบบครูเป็นศูนย์กลาง มีความเชื่อมั่น และมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบเข้มงวดอยู่ในชั้นเรียนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง มีความเชื่อมั่นและมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

ละมัย กาญจนะประโชติ (2534 : 52) ได้ศึกษาผลของการอ่านหนังสือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชานุกูล จังหวัดน่าน ผลการทดลอง พบว่า นักเรียนที่อ่านหนังสือเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะนำหนังสือและนักเรียนที่อ่านหนังสือเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองอย่างเสรี นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น

จากผลงานวิจัยต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า บุคคลที่มีวินัยในตนเองนั้นจะต้องมีพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ได้รับการส่งเสริมทั้งทางบ้านและทางโรงเรียน ควบคุมการกระทำต่าง ๆ ของตนเองได้ ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม

1. ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม

ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาเด็กให้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดประสบการณ์ผ่านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการปรับตัว (Walsh, 1980 : 14) ครูจึงจำเป็นต้องช่วยจัดประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีทัศนคติที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526 : 45)

โฟรเบล (Froebel) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวนอกจากจะหมายถึง วัสดุต่าง ๆ ที่จัดให้กับเด็กแล้วยังรวมถึง โอกาสและมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน และการเจริญเติบโตของเด็กอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาและนักจิตวิทยา เช่น เปสตาลอซี โฟรเบล คิวอี้ มอนเตสซอรี และเพียเจต์ พัฒนาการทุกด้านของเด็กจะพัฒนาได้เต็มที่ตามศักยภาพนั้น จะต้องจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่ให้โอกาสเด็กใช้ประสาทสัมผัสทุกด้าน ได้ปฏิบัติ ทดลอง สังเกต หาเหตุผลจากสิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมรอบตัวอันได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ บุคคลในสังคม โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง คือ คำนึงถึงธรรมชาติของเด็กเป็นสำคัญ (จักรสิน พิเศษสาร, 2521 : 160 - 240)

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีคือ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ เพราะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยให้กล้ามเนื้อและตาสัมพันธ์กันช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ และส่งเสริมความคิดอิสระ ความคิดจินตนาการ การรู้จักทำงานด้วยตนเอง ฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งความคิดและการกระทำ ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางศิลปะ และยังสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เขียนอ่านอย่างสร้างสรรค์ต่อไป (พรมารินทร์ สุทธิจิตตะ. 2529 : 24) ส่วนลูคา (Luca) ได้กล่าวว่า ในการฝึกความคิดสร้างสรรค์นั้น คนเราสามารถได้รับการกระตุ้นให้ดีขึ้นในระดับสูงได้ด้วยการเรียนรู้โดยเฉพาะเด็กในวัยอนุบาล ผู้สอนจะต้องมองเห็นความสำคัญว่าศิลปะไม่เพียงแต่เป็นแบบฝึกหัดความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังสามารถก่อให้เกิดกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย ในหลักสูตรที่สมบูรณ์จะต้องมีวิชาศิลปะเป็นส่วนประกอบอยู่ด้วย เพราะศิลปะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง มีคุณค่าในตัวเองมีความสัมพันธ์กับทุกวิชาจึงเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางวิชาของหลักสูตร (Luca. 1968 : 44 - 45) และรีด (Read) กล่าวว่า การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการได้นั้น เด็กต้องมีความสามารถ มีความพร้อมในการแสดงความคิดและอารมณ์อย่างอิสระ ไม่เช่นนั้นแล้วก็จะไม่มีคุณค่า และไม่สามารถส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างใด (Read. 1958 : 11) ดังนั้น ศิลปะสำหรับเด็กเป็นงานของเด็ก จึงต้องจัดขึ้นตามความสนใจ ความต้องการและประสบการณ์ของเด็ก สิ่งที่ครูจะต้องช่วยเหลือก็คือ ต้องเร้าให้เด็กเกิดความสนใจและมีอิสระในการทำกิจกรรมทางศิลปะ เพราะจะช่วยให้เด็กมีความสุข มีความพอใจ เกิดความนับถือตนเองและผู้อื่น (ประเทิน มหพันธ์. 2509 : 21) ส่วนเฮแมน (Hayman) ได้กล่าวว่า คงไม่มีวิชาการใดให้อิสระและสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่าการเรียนศิลปะ (สวัสดี จงกล. 2512 : 611 ; อ้างอิงมาจาก Hayman. 1960 : Unpage) ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ ที่กล่าวไว้ว่า ศิลปะนอกจากจะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังเป็นวิชาที่จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาจิตใจ ปลุกฝังความรักชาติ รักวัฒนธรรมและระสนิยมด้านสุนทรียศาสตร์ได้อีกด้วย (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2515 : บทนำ)

นอกจากกิจกรรมศิลปะจะช่วยในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และฝึกการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อแล้ว วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 63 - 68) ยังได้อธิบายว่า ศิลปะช่วยให้เกิดพัฒนาการด้านอื่น ๆ ดังนี้

1. ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมในการทำงาน เด็กจะเกิดความคล่องตัวในการคิดและแสดงออก ความชำนาญในการสร้างสรรค์หรือสมรรถภาพในการแสดงออกนี้ เป็นสิ่งท้าทายให้เด็กเกิดความกระหายในการทำงานศิลปะต่อไปอีก

2. ศิลปะพัฒนาบุคลิกภาพ การเรียนโดยได้ลงมือปฏิบัติทำให้เกิดความเคยชิน ซึ่งจะกลายเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ทำให้เด็กรักการทำงานและขยันหมั่นเพียร

3. ศิลปะพัฒนาพลังของการแสดงออกทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด จินตนาการและการสร้างสรรค์

4. ศิลปะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ผลสำเร็จของการทำงานศิลปะ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เมื่อบุคคลได้พบกับความสำเร็จอยู่เสมอ จะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในการทำงานของตนมากขึ้น

5. ศิลปะพัฒนาให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น การสร้างสรรค์จึงเป็นการลองถูกลองผิด และแก้ปัญหายู่ตลอดเวลาจนกว่างานจะสำเร็จ

6. ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เอื้อเพื่อเพื่อแผ่นดินร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือและหาข้อสรุปร่วมกัน

เลิศ อานันทนะ ได้สรุปว่า การสอนศิลปะแบบสร้างสรรค์ตามแนวความคิดใหม่ที่ส่งเสริมการแสดงออกทางความคิดริเริ่ม และความคิดจินตนาการ เพื่อพัฒนาสติปัญญาร่างกาย สังคม และอารมณ์ จะบรรลุถึงความมุ่งหมายของศิลปศึกษาได้ ครูจำเป็นต้องส่งเสริมให้เด็กทุกคนมีการแสดงออกอย่างอิสระเสรี (Free Expression) มีโอกาสทดสอบค้นคว้ากับวัสดุงานชนิดอย่างกว้างขวางที่สุด โดยไม่มีการใช้อำนาจใด ๆ บังคับ มิฉะนั้นแล้ว ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ย่อมจะไม่เกิดขึ้น (เลิศ อานันทนะ. 2519 : 44)

การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 8 - 28) กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนว่า ห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นห้องที่มีพื้นที่กว้าง มีมุมต่าง ๆ และที่สำหรับทำกิจกรรมมากพอ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ จากการเล่น สำหรับการเล่นตามมุม เด็กมีโอกาเลือกเล่นมุมใดมุมหนึ่งได้ตามความสมัครใจ และสามารถเปลี่ยนแปลงมุมเล่นได้ โดยครูจะเป็นผู้คอยดูแลอยู่ห่าง ๆ มุมต่าง ๆ ที่นิยมจัดได้แก่

1. มุมบ้าน จัดเพื่อให้เด็กได้เล่นเลียนแบบชีวิตจริง ช่วยพัฒนาทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทักษะทางภาษา ความคิดสร้างสรรค์ ของเล่นที่จัดควรสอดคล้องและเอื้อต่อการพัฒนาเด็ก เช่น หูฟัง ขวดพลาสติก กระจกเงาที่ไม่ใช่และเอาเบ้มอก เตารีด เสื้อ ตุ๊กตา เครื่องแบบอาชีพต่าง ๆ เสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้วสำหรับให้เด็กใส่เล่นบทบาทสมมติ การจัดควรจัดเข้ามุมห้องในสภาพของบ้าน อาจเป็นห้องนั่งเล่น ห้องครัวมีชั้นหรือลังสำหรับวางอุปกรณ์ และเครื่องเล่นไว้เป็นหมวดหมู่

2. มุมหนังสือ ควรจัดหนังสือที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กไว้ดูภาพหรือไว้ให้ครูอ่านนิทานให้เด็กฟัง เพื่อเป็นการปลูกฝังการรักการอ่าน และเสริมทักษะพื้นฐานการอ่าน ที่สำหรับวางหนังสืออาจเป็นชั้น หรือใช้ผ้าเย็บเป็นกระเป๋าหนังสือในระดับเด็กหยิบได้ มีเก้าอี้หรือเสื่อหมอนเล็ก ๆ พิงข้างฝาหรือหนุนศีรษะหากเด็กต้องการจะนอน การใช้มุมหนังสือมีได้นั้น เรื่องการอ่านและเขียน แต่จะช่วยสร้างความคุ้นเคยกับการรับรู้ภาพ โดยเฉพาะหนังสือนิทาน การ์ตูน ที่มีรูปภาพแทนการบรรยายเป็นตัวอักษร นอกจากทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านแล้ว ยังเป็นการช่วยให้เด็กเรียนรู้จากรูปธรรม เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และเข้าใจได้ง่ายทั้งยังเป็นการฝึกสายตาในการแยกแยะสิ่งที่เห็นได้อีกด้วย

3. มุมธรรมชาติหรือมุมวิทยาศาสตร์ เป็นมุมที่เด็กสามารถศึกษาหาความรู้โดยการสังเกต ทดลองด้วยตนเอง อุปกรณ์ที่จัดได้แก่ แก้วขยาย เครื่องชั่งแบบง่าย ๆ แม่เหล็ก ตัวอย่างพืช เบ้าถักหอย เมล็ดต่าง ๆ หิน การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การงอกของเมล็ดพืช ฯลฯ การให้โอกาสเด็กได้จับต้องทดลองสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีความติดต่อกับสิ่งแวดล้อมในทางที่ดีต่อไป

4. มุมบล็อก อาจเป็นแท่งไม้หรือวัสดุทดแทนอย่างอื่น เช่น กระดาษแข็ง ฟองน้ำ พลาสติก โดยทำเป็นรูปเรขาคณิตต่าง ๆ สำหรับให้เด็กใช้เรียงต่อเล่น อาจเก็บในตะกร้า ลังหรือชั้น มีเสื่อปูในการจัดพื้นไม้สะอาด หรือไม้ต้องการให้มีเสียงดังรบกวนผู้อื่น ควรมีบริเวณที่ว่างพอที่เด็กจะเล่นได้ 3 - 4 คน และควรอยู่ห่างจากมุมหนังสือ กิจกรรมในมุมบล็อก จะให้พื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ เช่น ความกว้าง ยาว สั้น สูง หน้า บาง รูปทรงต่าง ๆ เช่น สี่เหลี่ยม ครึ่งวงกลม ทรงกระบอก ให้พื้นฐานด้านฟิสิกส์ เช่น การเรียนรู้ว่าจะใช้แท่งไหนก่อนตรงไหน จึงจะสามารถรับน้ำหนักอยู่ได้ อีกทั้งยังฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา ฝึกความคิดสร้างสรรค์ ฝึกพัฒนาการทางภาษาจากการพูดโต้ตอบขณะเล่น ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ - สังคม และฝึกการแก้ปัญหา

5. กระดาษทราย เป็นกระดาษไม้หรือสังกะสีขนาด 18" x 30" x 5" แบ่งเป็น 3 ช่อง มีขา 4 ขา ความสูงพอเหมาะที่เด็กจะยืนเล่นได้ ช่องซ้ายและขวาสำหรับใส่ของเล่น เช่น บ้าน ต้นไม้ รั้ว คน สัตว์ ฯลฯ ส่วนช่องกลางเป็นที่ใส่ทรายลึกระมาณ 2 - 3 นิ้ว กิจกรรมนี้ต่างจากบ่อทรายที่จัดไว้กลางแจ้ง เพราะต้องการให้เด็กใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้จัดเป็นรูปต่าง ๆ ตามความคิดของเด็ก กิจกรรมนี้มีคุณค่าต่อการพัฒนากล้ามเนื้อมือ สิ่งที่เด็กจัดวางในกระดาษจะแสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็ก

✕ จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน ด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด จินตนาการอย่างอิสระ ในการจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ

2. พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

โลเวนเฟลด์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2526 : 214 : 215 ; อ้างอิงมาจาก Lowenfeld. 1976) ได้กล่าวถึงขั้นพัฒนาการทางศิลปะของเด็กไว้ดังนี้

ระดับอายุ 0 - 2 ขวบ

ศิลปะของเด็กเริ่มเมื่อประสาทสัมผัสของเด็กสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และเด็กตอบสนองต่อประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส เช่น การรู้สึกจากการสัมผัส การเห็น ได้ยิน การลิ้มรส และการฟังซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการผลิตงานศิลปะ

ระดับอายุ 2 - 4 ขวบ

ขั้นขีดเขียน เด็กวัยนี้เริ่มแสดงจินตนาการให้เห็นได้ โดยเริ่มจากการขีดเขียนโดยขาดการควบคุม และขึ้นชมกับการเคลื่อนไหวที่สับสน ต่อมาเด็กเริ่มรู้จักควบคุมมือให้เคลื่อนไหวช้า ๆ กันได้ เป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา จากนั้น จะเริ่มกำหนดชื่อรูปทรงต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น เปลี่ยนความพึงพอใจในการเคลื่อนไหวมาสู่ความพอใจในการคิด จินตนาการ เด็กจะเริ่มมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาพเขียนและโลกภายนอก และตระหนักว่าวัตถุที่มองเห็นสามารถนำมาสร้างเป็นภาพได้

ระดับอายุ 4 - 7 ขวบ

ขั้นเริ่มสัญลักษณ์ เด็กจะถือตัวเองเป็นศูนย์กลางของสิ่งต่าง ๆ สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นในภาพเขียนขึ้นอยู่กับความรู้สึกของตนเอง เด็กเขียนภาพตามที่เขารู้ ไม่ใช่ทำตามที่เขา

มองเห็นเท่านั้น รูปทรงที่โปร่งใสหรือมีลักษณะเหมือนภาพเอ็กซ์เรย์ ซึ่งให้เห็นว่าเด็กรับรู้และคิดอย่างไรภาพเขียนมิใช่เพียงการมองเห็นได้มุมใดมุมหนึ่งเท่านั้น ยังแสดงถึงความสนใจต่อความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการวาดฐานของวัตถุบนพื้นภาพ เด็กเริ่มสนใจกับเส้นและรูปร่างเรขาคณิตมากขึ้น

นอกจากนี้ แมคอีลเวิน และเจมสัน (McIlvain and Jameson) มีความเห็นว่า เด็กวัย 4 - 6 ขวบ อยู่ในระยะวาดภาพสิ่งที่มีความหมายสำหรับตน คือ เมื่อเด็กวาดภาพคนเด็กจะวาดศีรษะใหญ่ ซึ่งเด็กเข้าใจว่าส่วนศีรษะมีความสำคัญเพราะเป็นที่รวมของการรับรู้คือ ตามที่ใช้ในการมองดูสิ่งต่าง ๆ มีปากที่ใช้ในการกินอาหารและใช้พูด ถ้าเด็กได้มีโอกาสใช้แขนขาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น หยิบจับวัสดุ วิ่งเล่น ปีนป่าย กระโดด เด็กจะเห็นความสำคัญของอวัยวะเหล่านั้น และแสดงออกเป็นการวาดภาพคนที่มีแขนขา ยิ่งเด็กพัฒนาการเรียนรู้ เกี่ยวกับคนมากเพียงใด ก็จะสามารถแสดงออกเป็นการวาดภาพที่มีรูปแบบคล้ายของจริงมากขึ้นและมีรูปแบบของการพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอน (McIlvain. 1961 : 107 - 108 and Jameson. 1976 : 25 - 35)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าพัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยนั้น มีขั้นตอนตามลำดับ เริ่มต้นจากการวาดภาพที่เป็นรูปร่างง่าย ๆ จนกระทั่งสามารถวาดภาพมีรายละเอียดที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้เด็กได้สัมผัสวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการรับรู้ รวมทั้งให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านศิลปะมากขึ้น

3. การส่งเสริมจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2529 : 57 - 58) กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ควรจัดมีดังนี้

1. การวาดภาพระบายสี เช่น วาดภาพด้วยดินสอสี หรือสีเทียน วาดภาพระบายสีด้วยสีน้ำ
2. การทดลองเกี่ยวกับสี เช่น การละเลงสีด้วยส่วนต่าง ๆ ของช่วงแขน การหยดสี เป่าสี ทับสี ฯลฯ
3. การพิมพ์ เช่น พิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ
4. การปั้น เช่น การเล่นดินน้ำมัน ดินเหนียว หรือปั้นแป้ง

5. การพับ ฉีก ตัด ปะ เช่น การฉีก ตัด ปะกระดาษโดยเสรี การพับใบตอง ใบมะพร้าว

6. การประดิษฐ์ เช่น การร้อยดอกไม้ ลูกปัด หรือวัสดุต่าง ๆ การสานด้วย กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว ฯลฯ

วิธีจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ต้องจัดทุกวัน ครูควรจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เด็กจะใช้ไว้ตามโต๊ะให้พร้อม เช่น สีเทียน สีน้ำ ดินน้ำมัน เศษวัสดุต่าง ๆ
2. ครูควรจัดให้เด็กเข้าทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างมีระเบียบ
3. การจัดโต๊ะกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ควรเป็นโต๊ะรวมที่เด็กสามารถล้อมวงกันทำงานได้เพื่อเด็กจะได้ใช้ของร่วมกัน เช่น โต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีเทียน โต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีน้ำ ควรจัดให้วันละ 3 - 4 กิจกรรม
4. ตลอดเวลาที่เด็กทำงาน ครูต้องเดินดูและคอยให้กำลังใจเด็ก แต่ไม่มีหน้าที่ไปชี้แนะว่าให้ทำอะไร

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยฝึกการสังเกต หาเหตุผล การคิดและจินตนาการฝึกการสร้างสรรค์ ตลอดจนฝึกลักษณะนิสัยที่ดี ฝึกความพร้อมในการเรียน ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการจัดได้หลายวิธี บทบาทของครูในการส่งเสริมให้เด็กทำงานอย่างมีความเชื่อมั่นและมีระเบียบโดยการให้กำลังใจ และชื่นชมผลงานของเด็ก โดยเน้นที่กระบวนการทำงานมากกว่าผลงานที่เด็กทำ

นอกจากนี้ วิรุฒ ตั้งเจริญ (2526 : 31) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยว่า การสนับสนุนหรือเสนอกิจกรรมศิลปะให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น ครูควรมีความเชื่อในผลงานศิลปะของเด็กและนี้อยู่เสมอว่า

1. เด็กต้องเป็นผู้ริเริ่ม
2. เด็กต้องเป็นผู้นำทางความคิด
3. เด็กต้องเป็นผู้มีจินตนาการกว้างขวาง
4. เด็กต้องเป็นผู้มีอิสระภาพ
5. เด็กต้องเป็นผู้กระตือรือร้นในการรับรู้

ลักษณะกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออก สรุปได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมแสดงประสบการณ์ เด็กนำประสบการณ์ในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะตัวมาใช้ในการแสดงออกทางศิลปะ ประสบการณ์ดังกล่าว เป็นแรงกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดในการวาดภาพของเด็กได้อย่างมากตามสภาพการรับรู้ และความเข้าใจของเด็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพในการแสดงออกตามวุฒิภาวะและพัฒนาการทางด้านการทำงานของเด็กแต่ละคน
2. กิจกรรมเสนอจินตนาการ จินตนาการของเด็กอาจเป็นเรื่องของความเพ้อฝัน การคาดหวังในอนาคต การจินตนาการ ไปสู่อคติหรือ การรวมพลังความคิด ไปสู่สิ่งที่มองไม่เห็น เด็กไม่สามารถแยกจินตนาการกับชีวิตจริงได้ด้วยเหตุนี้จึงสามารถพบจินตนาการของเด็กได้จากงานศิลปะที่เด็กทำ
3. กิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบ เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ทางด้านรูปร่าง วัสดุที่ใช้การผสมผสานงาน 2 และ 3 มิติ กิจกรรมในลักษณะนี้จะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ฮิลเดอบรันด์ (Hildebrand. 1975 : 228 - 229)

ยังกล่าวว่ กิจกรรมทางด้านศิลปะมีความสำคัญยิ่งในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย และได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะไว้ 10 ข้อคือ

1. เน้นกระบวนการทำงานของเด็กมากกว่าคำนึงถึงผลงานที่เด็กทำ
2. สนับสนุนการแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงการให้เด็กลอกเลียนแบบ หรือวาดภาพระบายสีจากภาพในสมุดวาดภาพ เพราะทำให้เด็กไม่ได้ใช้ความคิดอิสระ
3. ชื่นชมในผลงานและความก้าวหน้าของเด็ก
4. วางแผนและเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็กให้พร้อม
5. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เด็กสามารถหยิบได้ง่ายและสะดวกในการใช้
6. หลีกเลี่ยงคำถามที่ว่า "กำลังทำอะไรอยู่" หรือ "เดาว่าสิ่งที่เด็กทำคืออะไร"
7. ฝึกฝนและแนะนำให้เด็กได้ลองปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการแสดงออก และมีทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะ โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็กด้วย

8. ให้คิดว่ากิจกรรมด้านศิลปะมีความสำคัญเช่นเดียวกับการจัดประสบการณ์ในการเขียนและการอ่าน

9. ให้ความรู้ในด้านศิลปะ เช่น เรื่องสี ขนาด และรูปร่างแก่เด็ก

10. อธิบายให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย และแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะแก่เด็ก

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น นอกจากจะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์แล้ว ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กทำงานอย่างอิสระด้วยตนเอง โดยเน้นกระบวนการทำงานของเด็กมากกว่าค้ำึงถึงผลงานที่เด็กทำ และควรฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ ต่องานที่ได้รับมอบหมาย หลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ควรเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อย เป็นการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองแก่เด็กปฐมวัยอีกด้วย

4. ศิลปะสร้างสรรค์กับการสร้างเสริมลักษณะนิสัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 : 241 - 243) ได้กล่าวว่าศิลปะศึกษาสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการแสดงออก ในสังคมประชาธิปไตยเรา ย่อมหวังประชาชนที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ไม่ปล่อยให้ความคิดความอ่านเป็นของบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือของคนกลุ่มเล็ก ๆ เพียงกลุ่มเดียวถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว สังคมนี้อาจเกิดการผูกขาด ทั้งความคิดและการปฏิบัติ การกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออก ต้องได้รับการส่งเสริมเป็นกิจนิสัย เราไม่สามารถรอเวลาให้เกิดขึ้นหรือบอกเล่าให้เกิดขึ้นได้ เมื่อการแสดงออกทางศิลปะเป็น กระบวนการที่ต้องตัดสินใจเสนอความคิด ตัดสินใจที่จะกระทำ และแสดงออกมาตามความคิดคำนึง หรือเหตุผลของแต่ละคน กระบวนการเช่นนี้ จะมีผลต่อลักษณะนิสัยโดยตรงและย่อมเป็นกระบวนการพื้นฐานที่จะกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกในทุก ๆ ด้านด้วย

2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านความคิดสร้างสรรค์ เราทราบดีว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นคนพร้อมที่จะแสวงหาสิ่งใหม่ที่คิดว่าเหมาะสมกว่าหรือดีกว่า สังคมที่มี ประชาชนต้องทางด้านความคิดสร้างสรรค์ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่อาจพัฒนาการดำรงชีวิตให้ก้าวไปสู่ ความก้าวหน้าและสันติสุขได้ และก็เช่นกัน ความคิดสร้างสรรค์จะฝังอยู่ในพฤติกรรมของคนเราได้ ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง การสร้างสรรค์ศิลปะก็เป็นวิถีทางหนึ่ง ในอีกหลายวิถีทางสำหรับการส่งเสริมลักษณะนิสัยทางด้านนี้ให้กับเด็ก กิจกรรมศิลปะในปัจจุบันจะพร้อมมูลด้วยวิถีทางของการส่งเสริมลักษณะนิสัยสร้างสรรค์นับตั้งแต่ปฐมวัย เป็นต้นไป

3. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านจินตนาการ สิ่งต่าง ๆ ที่คนเราสร้างสรรค์ขึ้นมาย่อมเริ่มต้นด้วยจินตนาการก่อน จินตนาการของคนเราต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมมีเหตุผลหรือความจริงเป็นพื้นฐาน จินตนาการเป็นเรื่องของการคาดคิด ความหวัง หรือความปรารถนาที่จะให้เกิดสิ่งที่ดียิ่งขึ้น เช่น เราหวังที่จะให้เกิดสิ่งสวยงาม หวังให้เกิดสิ่งใหม่ หวังให้เกิดความสงบสุข กิจกรรมทางศิลปะย่อมผลักดันเด็กไปสู่ความคิดคำนึงที่กว้างไกล คิดและหวัง ความเคยชินเช่นนี้ย่อมมีผลไปสู่ลักษณะนิสัยของเด็กและสืบต่อไปในอนาคต

4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านสุนทรียภาพ สุนทรียภาพเป็นเรื่องความรู้สึกส่วนบุคคล เป็นความรู้สึกอันละเอียดอ่อนและจับใจ เมื่อสัมผัสกับสภาพแวดล้อม และจะรู้สึกสัมผัสในความงาม ความเป็นระเบียบ ประณีต และคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นธรรมชาติศิลปะวัตถุหรือรูปแบบของความคิดต่าง ๆ ซึ่งค่าก็มีความงามและคุณค่าอยู่มากน้อยแตกต่างกันออกไป ผู้ที่มีสุนทรียภาพอยู่ในตัว จึงพร้อมที่จะรับรู้และซาบซึ้งต่อคุณค่าทางด้านต่าง ๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกที่ยอมรับกันว่า เป็นตัวการกระตุ้นความรู้สึกสัมผัสทางด้านนี้ การสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กจึงเป็นการสะสมคุณภาพทางสุนทรียภาพในตัวบุคคลโดยตรง เพื่อชีวิตและจิตใจที่ประณีตงดงามเป็นสำคัญ

5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต การทำงานศิลปะจำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจ เพื่อให้งานทุกชิ้นเสร็จลุล่วงไปได้ และตลอดเวลาของความตั้งใจนั้น ก็ต้องใช้ความพยายาม การสังเกต และความประณีต เรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา เด็กบางคนอาจจะร่างภาพด้วยสีตาและระบายสีลงในช่องว่างที่เกิดขึ้น ตลอดเวลาเราจะต้องพยายามควบคุมให้สามารถระบายสีอยู่ในขอบเขตที่ต้องการ แม้อาจจะดูไม่เรียบร้อยไปบ้างในสายตาผู้ใหญ่ แต่ดีที่สุดตามวุฒิภาวะของเด็ก นอกจากนี้ กิจกรรมต่าง ๆ ทางศิลปะยังเน้นความประณีต เรียบร้อย ในกรรมวิธี การสร้างสรรค์แตกต่างกันออกไป ถ้าการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ก็ย่อมหวังได้ว่าเด็กย่อมมีลักษณะนิสัยในการทำงานที่ประณีต เรียบร้อย และการทำงานศิลปะที่สะอาดประณีต เรียบร้อยก็ควรจะส่งผลไปสู่การใช้ชีวิตที่สะอาดประณีต เรียบร้อยด้วย เช่น การจัดบ้าน การแต่งกาย

6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการทำงาน เราสามารถส่งเสริมลักษณะนิสัยรักการทำงานได้ ก็ด้วยส่งเสริมให้เด็กขยันหมั่นเพียรในการทำงานตั้งแต่เยาว์วัย ลักษณะนิสัยเช่นนี้ย่อมต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งบ้าน และโรงเรียน และในงานทุก ๆ ด้าน ศิลปะปฐมวัยเป็น

การเริ่มต้นทางหนึ่งที่ผลักดันให้เด็กมีนิสัยรักการทำงานได้ เพราะงานสำหรับเด็กในระดับปฐมวัยนั้น ย่อมไม่ใช่งานมากมาย เช่นงานของผู้ใหญ่ จะมีก็เพียงการช่วยเหลือพ่อแม่และกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือ ซึ่งก็คือ กิจกรรมศิลปะ ประกอบกับกิจกรรมศิลปะต้องอาศัยความรักความพยายาม และเมื่องานศิลปะแต่ละชิ้นเสร็จสมบูรณ์ลง เด็กทุกคนจะภาคภูมิใจกับ "งาน" ของเขามาก ซึ่งความภาคภูมิใจนี้จะผลักดันให้เขากระตือรือร้นที่จะกระทำต่อไปในวัฏจักรของ "คน" สร้าง "งาน" และ "งาน" สร้าง "คน" ด้วยเหตุนี้การสร้างสรรคศิลปะ จึงนับเป็นพื้นฐานการรักงานของเด็กปฐมวัยได้อย่างดียิ่ง

7. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการทำงานร่วมกัน กิจกรรมศิลปะที่บ้านอาจจะไม่มีผลทางด้านการทำงานร่วมกันนัก แต่กิจกรรมศิลปะในโรงเรียนสามารถช่วยสร้างลักษณะนิสัยในการทำงานร่วมกันได้อย่างดี เพราะการสร้างสรรคงานศิลปะไม่ใช่การนั่งเรียนรู้เพียงผู้เดียว แต่จะต้องมีการพูดคุย ปรัชษาหารือ เดินไปมาหากัน ทียบยื่นสิ่งต่าง ๆ ค่อย ๆ ทำกัน เท่านั้นยังไม่พอ ปัจจุบันครูนิยมจัดกิจกรรมรวมกลุ่ม กิจกรรมเขียนภาพผนังร่วมกัน กิจกรรมเหล่านี้ยังส่งเสริมให้เด็กสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เพราะการทำงานด้วยกัน เด็กจะต้องคิดต้องวางแผน แบ่งงาน และทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นการเสนอปัญหาหรือหัวข้อให้เด็กสร้างสรรคงานศิลปะ ยังอาจจะเสนอหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันซึ่งนับว่าจะเป็นแรงผลักดันอีกทางหนึ่งด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2526 : 268 - 272) ได้กล่าวถึงลักษณะอันพึงประสงค์ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะไว้ว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปะนั้นประกอบด้วย งานวาดภาพ งานปั้น งานประดิษฐ์ ซึ่งรวมถึงงานปะ ตัด ฉีก พับกระดาษ งานพิมพ์ภาพ ประดิษฐ์วัสดุ กิจกรรมต่าง ๆ นี้เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเรียนด้วยความสนุกเพลิดเพลิน เนื่องจากสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กในวัยนี้ได้ตามพัฒนาการของเขา เด็กจะมีช่วงของความสนใจยาวขึ้น และเป็นกิจกรรมที่จะทำให้ผู้สอนสามารถที่จะปลูกฝังให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของลักษณะนิสัยที่เหมาะสมได้หลายอย่าง นอกเหนือจากการให้ประสบการณ์ทางศิลปะ ลักษณะนิสัยที่สามารถให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมด้านศิลปะ ได้แก่

1. การเป็นผู้รักในการทำงาน โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้สามารถทำงานได้สำเร็จตามขั้นตอนในเวลาที่กำหนด ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2. การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ โดยมุ่งให้นักเรียนรู้จักแบ่งแยกเวลาเล่นและเวลาทำงานได้อย่างเหมาะสม ให้อุปกรณ์หรือโอกาส เช่น ในการทำงานที่ต้องใช้อุปกรณ์ร่วมกัน หากเป็นเวลาให้นักเรียนต้องการใช้เครื่องมือชิ้น แต่เพื่อนกำลังใช้อยู่ นักเรียนจะต้องรู้จักคอยโอกาสให้ผู้อื่นทำเสร็จก่อน ไม่ควรขี้แย่งเอามาทันที หรือการรู้จักโอกาสที่เหมาะสมในการพูด ไม่ควรแทรกขึ้นมาในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่

3. การเป็นผู้ที่กล้าพูด กล้าซักถาม กล้าแสดงออก โดยมุ่งให้เด็กเป็นคนกล้า กล้าพูด กล้าซักถาม กล้าตอบคำถามในสิ่งที่ตนคิด สนต้องการ หรือเมื่อจะขอความช่วยเหลือจากคนอื่น

4. การเป็นผู้รู้จักสังเกต โดยมุ่งให้เป็นคนช่างสังเกต เมื่อพบเห็นสิ่งใดก็พยายามสังเกตและจดจำรูปร่างของสิ่งนั้นได้ โดยสามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น นักเรียนเคยเห็นช้างทั้งจากรูปภาพ หรือประสบการณ์จริงก็สามารถบอกถึงลักษณะของช้างได้ว่าเป็นเช่นไร

5. การเป็นผู้รักความเป็นระเบียบ ความสวยงาม และรักษาความสะอาดโดยมุ่งจะให้รู้จักการกระทำที่มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อยสวยงาม เช่น

5.1 การเข้าแถวหยิบอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

5.2 การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า ไม่ทำให้สกปรก

5.3 รู้จักทำความสะอาดให้สะอาดเรียบร้อย ไม่ทำให้เลอะเทอะ เช่น การทากาวก็ทาแต่พอดี ไม่ทาจนเลอะออกมานอกกรอบ

5.4 รู้จักเก็บรักษาทำความสะอาดเครื่องมือที่ใช้โดยนำไปล้าง เช็ดและเก็บคืนเข้าที่เดิมภายหลังที่ใช้เสร็จแล้ว

6. การรู้จักรักของใช้ทั้งที่เป็นส่วนตนและส่วนรวม โดยมุ่งปลูกฝังให้เด็กเห็นความสำคัญของสิ่งของเครื่องใช้ทั้งที่เป็นส่วนตนและส่วนรวม โดยดูแลเอาใจใส่บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดี ไม่ทิ้งขว้างหรือทำลายให้เกิดความเสียหาย

7. การมีน้ำใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมุ่งให้มีน้ำใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปันอุปกรณ์เครื่องใช้ ในสิ่งที่เป็นส่วนรวมก็ไม่หวงเก็บไว้เพียงผู้เดียวมีน้ำใจในการช่วยเก็บสิ่งของ ทั้งที่เป็นส่วนตนและส่วนรวม

8. การเป็นผู้รู้จักประหยัด โดยมุ่งให้เด็กใช้อุปกรณ์และวัสดุในขนาดและจำนวนที่จำเป็นต่อรูปแบบของงาน

9. การเป็นผู้มีความรับผิดชอบ โดยมุ่งให้มีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยความอดทนและมานะพยายาม มีความรับผิดชอบในการรักษา สิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องเล่นที่นำมาใช้แล้วก็เก็บเข้าที่เดิมเมื่อเลิกกิจกรรมนั้นแล้ว และรู้จักทำความสะอาดสถานที่ที่ตนปฏิบัติงานตามความสามารถและพัฒนาการตามวัย

10. การเป็นผู้มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีหรือตนทำขึ้น โดยมุ่งให้เด็กเกิดความรู้สึกดีและเชื่อมั่นต่องานที่ตนทำขึ้นในการปลูกฝังให้เด็กเกิดความรู้สึกในงานศิลปะนั้น การจัดกิจกรรมทางศิลปะให้แก่เด็ก ควรมุ่งให้เด็กเกิดความรู้สึกพอใจและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ที่สามารถประสบผลสำเร็จในการทำงานนั้น ๆ การสอนควรหลีกเลี่ยงการให้เด็กเสียแบบให้เหมือนจริงเพราะการสอนดังกล่าวหากเด็กยังมีทักษะความพร้อมไม่เพียงพอ ก็อาจจะเกิดความล้มเหลวจนทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จึงไม่เป็นการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ องค์การ อินทรมพรรย และคนอื่น ๆ (2526 : 277) ยังได้กล่าวถึงเทคนิคของการปลูกฝังลักษณะนิสัยไว้ดังนี้

ในการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะให้กับเด็กปฐมวัย ผู้สอนสามารถปลูกฝังลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ให้กับเด็กได้ทั้งก่อนปฏิบัติกิจกรรม ขณะปฏิบัติกิจกรรมและภายหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมแล้ว ดังนี้

ก่อนปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนสามารถปลูกฝังนิสัยในด้าน

1. การเตรียมตัวของเด็กให้พร้อมก่อนการปฏิบัติงาน
2. ความมีระเบียบในการเข้าแถวรับอุปกรณ์ มีความอดทน และรอโอกาสก่อน

ถึงลำดับตน

ขณะปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนสามารถปลูกฝังนิสัยในด้าน

1. การเป็นผู้รักการทำงาน
2. การมีน้ำใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. การสังเกต
4. กล้าพูด ชักถาม และแสดงออก
5. การเป็นผู้รักความสวยงาม ความสะดวก ความเป็นระเบียบ และการรู้จัก

รักษาอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ

6. การเป็นผู้รู้จักรักของใช้ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

7. การเป็นผู้รู้จักรับผิดชอบ

หลังปฏิบัติการ ผู้สอนสามารถปลูกฝังนิสัยในด้าน

1. การเป็นผู้มีความเชื่อมั่น ศรัทธา พอใจในผลงานที่ตนทำขึ้น

2. การเป็นผู้ที่สามารถพิจารณาเลือกตัดสินผลงานได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัย

(ระดับอายุ 6 ขวบ สามารถที่จะปลูกฝังลักษณะนิสัยส่วนนี้ได้ดีกว่าระดับอื่น)

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยนั้นนอกจากจะส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระแล้ว ยังช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบ การรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักเก็บรักษาอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเองทั้งสิ้น

5. งานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับเด็กปฐมวัย

งานวิจัยในต่างประเทศ

คาร์ (Carr. 1990 : Abstract) ได้ศึกษาหลักสูตรและการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมวิชาศิลปะศึกษาของเด็กปฐมวัยที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง พบว่า หลักสูตรดังกล่าว นอกจากจะเอื้อต่อการเรียนวิชาศิลปะศึกษาแล้วยังตอบสนองความต้องการของเด็กอีกด้วย จากรูปแบบของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้ ยังพบว่า การเลือกปฏิบัติการทางศิลปะของเด็กขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ครู และกลุ่มเพื่อน

เคลเซนเนอร์ (Klesener. 1988 : Abstract) ได้ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการทำกิจกรรมศิลปะศึกษาและงานฝีมือของเด็กปฐมวัยในรัฐหลุยเซียนา โดยสัมภาษณ์เด็กที่มาจาก 3 ครอบครัว และโดยการบันทึกการสังเกตรวมทั้งภาพถ่าย และวิดีโอ พบว่า สภาพแวดล้อมทางบ้าน ทั้งด้านกายภาพทางวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิม มีความสัมพันธ์ต่องานศิลปะและงานฝีมือของเด็ก

งานวิจัยในประเทศ

จงใจ ชัยกิจ (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลพิชญ์โลก จำนวน 100 คน กลุ่มทดลองให้เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มควบคุมให้เรียนวิชาศิลปะศึกษาตามแผนการจัดประสบการณ์ พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาตามแผนการจัดประสบการณ์

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 80 - 81) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมของเด็กปฐมวัย กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลพบุรี จำนวน 60 คน พบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ และแบบวิธีการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน แบบริเริ่มอย่างอิสระ มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าด้วย

อารี เกษมรัตน์ (2533 : 38) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบรักทะนุถนอม กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลนันทบุรี จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขันเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ

จากการศึกษาผลงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสามารถส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมศิลปะโดยส่งเสริมให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นตนเอง กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบครูเป็นศูนย์กลาง

1. ความหมายของการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง

การสอนมีมากมายหลายแบบ ซึ่งผู้สอนต้องเข้าใจลักษณะและวิธีการสอนแต่ละแบบ เพื่อสามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการสอนแบบต่าง ๆ อาจใช้ได้ผลดีในสภาพที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้เรียน ดังนั้นการเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสม ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะของวิธีการสอนแบบต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั้งผู้เรียนและผู้สอนในห้องเรียน อีกด้วย

การสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางนี้ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน ทิพดี อ่องแสงคุณ สรุปความหมายไว้ว่า เป็นการสอนที่เน้นตัวผู้เรียนให้การเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้

ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา ให้เด็กมีอิสระ เสรีภาพการแสดงมากขึ้น (ทิพพีดี อ่องแสงคุณ, 2531 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับสาโรช บัวศรี กล่าวว่า เป็นการสอนให้เด็กมีอิสระในการคิด เห็นการคิดเป็น ทำเป็น จนกระทั่งเกิดความเข้าใจแล้วจึงนำความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติและ รู้จักแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันต่อไป (สาโรช บัวศรี, 2527 : 25 - 35) นอกจากนี้ รุ่งทิภา จักรกร กล่าวว่า การสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางนี้เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นแกน ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้กำกับ ชี้แนะ ประสานงาน อำนวยความสะดวกและสนับสนุนเท่านั้นส่วน กระบวนการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว (รุ่งทิภา จักรกร, 2526 : 59 - 60) ในเรื่องเดียวกันนี้ ราตี ทองสวัสดิ์ ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการสอน ให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงพัฒนาการและจิตวิทยาของเด็ก ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเล็ก ๆ นั้น ควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531 : 90 - 91) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เดวี่ (Dewey) ที่ กล่าวถึง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยว่า เด็กควรจะได้มีเสรีภาพในการคิด การแสดงออก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522 : 14) นอกจากนี้อีริกสัน (Erikson) ได้กล่าวว่า เด็กวัย 4 - 6 ขวบ จะเริ่มพัฒนาเกี่ยวกับความคิดริเริ่ม (Initiative) การจัดการเรียนการสอนจึงควรอย่างยิ่ง ที่ต้องให้โอกาสเด็กในการเลือกปฏิบัติกิจกรรมได้โดย อิสระ เพื่อให้การแสดงออกถึงความสามารถของเด็กได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่

นอกจากนี้ มาสโลว์ (Maslow) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า เด็กทุกคนมีความต้องการที่จะ ได้รับการสนองความต้องการพื้นฐานทั้งสิ้น การจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องจึงไม่ควรควบคุมเด็ก ตลอดเวลา แต่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามต้องการ โดยผู้ให้หน้าที่คอย ช่วยเหลือจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ให้เด็กมีโอกาสเลือกมากกว่าการแนะนำให้เด็กกระทำตามทั้งหมด (จักรสิน พิเศษสาคร, 2521 : 32 - 40)

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน สรุปได้ว่า การสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง เป็นการสอนที่เน้นตัวผู้เรียนมากที่สุด เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีอิสระเสรีภาพในการคิด และการแสดงออก ครูเป็นเพียงผู้จัดโอกาสและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถ ของตนเอง

ความหมายของการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ สาโรช บัวศรี กล่าวว่า เป็นการสอนที่ครูบอกความรู้หรือแจ้งให้นักเรียนทราบแล้วไปท่องจำ นักเรียนไม่ได้ใช้ความคิดหรือไปค้นคว้าด้วยตนเอง (สาโรช บัวศรี. 2527 : 25 - 35) ชูศรี เอมละออง ให้ความหมายไว้ว่า ครูใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อม ได้แก่ ครูบรรยาย ครูใช้คำสั่ง นักเรียนมักตอบสนองครูมากกว่าพูดขึ้นเอง (ชูศรี เอมละออง. 2525 : 114 - 117) ซึ่งสอดคล้องกับฟ่องพรธ เอกอาวุธ ที่กล่าวว่า เป็นวิธีการสอนที่ครูบรรยาย ออกคำสั่ง (ฟ่องพรธ เอกอาวุธ. 2525 : 165 - 170) และอดุลย์ วิเชียรเจริญ กล่าวถึงการสอนวิธีนี้จะทำให้ผลเสียคือไม่ได้ปลูกฝังการสร้างคนให้เป็นนักคิดแก้ปัญหาและการแสวงหาเหตุผลแต่อย่างใด (อดุลย์ วิเชียรเจริญ. 2514 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับ อรพินท์ ภาณุรัตน์ กล่าวว่า การสอนโดยวิธีนี้ผู้แสดงบทบาทคือครูแทบทั้งสิ้น (อรพินท์ ภาณุรัตน์. 2525 : 127 - 135) นอกจากนี้ ณีจรรยา แก้วสุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางนี้ ครูจะใช้วิธีอธิบายและใช้คำสั่งเป็นส่วนมาก ครูเป็นฝ่ายให้ ส่วนนักเรียนเป็นฝ่ายรับ การยอมรับเด็กด้วยท่าทางหรือคำพูดยังมีน้อยมาก (ณีจรรยา แก้วสุวรรณ. 2525 : 132 - 145)

(จากการศึกษาสรุปได้ว่า การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะของการจัดประสบการณ์โดยผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้แต่ฝ่ายเดียว มีการโต้ตอบระหว่างครูกับเด็กน้อยมาก เน้นการให้เนื้อหา ครูเป็นผู้บรรยาย ออกคำสั่ง การให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมีน้อย เน้นการเรียนรู้แบบท่องจำมากกว่า ความเข้าใจและนำไปใช้

2. ประเภทของการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบครูเป็นศูนย์กลาง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532 : 62 - 63) ได้จัดประเภทของรูปแบบการเรียนการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและครูเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

ประเภทวิธีการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง

1. การสอนแบบอภิปราย ส่งเสริมความสามารถในการใช้สติปัญญา ความรู้ กระบวนการใช้ความคิดได้ คือการนำเอาหัวข้อ ประเด็นหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่
2. การสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ เป็นการสอนที่หยิบยกเอาเหตุการณ์ ประเด็น หรือปัญหาขึ้นมาให้ผู้เรียนศึกษา โดยวิธีการให้ผู้เรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ ให้ผู้เรียนเข้าใจในเหตุการณ์และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

3. การสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์ มุ่งให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้ ทักษะ ตลอดจนเจตคติ โดยการจำลองเอาสถานการณ์จริงในสังคมมาไว้ในห้องเรียน ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด ผู้สอนเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ

4. การสอนโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีการสอนที่เน้นตัวผู้เรียนแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่มีระบบ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ ได้มีการนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นแนวทางในการสอน เช่น วิธีการสอนโดยการแก้ปัญหา วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

5. การสอนแบบโครงการ เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน และเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการปฏิบัติ ค้นคว้า หาข้อมูล

6. การสอนเป็นรายบุคคล

6.1 การสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถของตน

6.2 การสอนแบบศูนย์การเรียน โดยการแบ่งบทเรียนเป็น 4 - 6 กลุ่ม โดยจัดโต๊ะและเก้าอี้รวมกันแต่ละกลุ่ม เรียกว่าศูนย์กิจกรรม แต่ละศูนย์จัดกิจกรรมแตกต่างกัน ผู้สอนในศูนย์การเรียนจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเท่านั้น

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2523 : 158) ได้สรุปการสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางไว้ว่า ครูผู้สอนควรลดบทบาทลง บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนควรปฏิบัติดังนี้

1. ให้โอกาสผู้เรียนทำงานด้วยตนเองอย่างเต็มที่
2. คอยกระตุ้นและให้กำลังใจในการทำงาน
3. ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน เอาใจใส่ดูแลและช่วยแนะนำเมื่อเกิดปัญหา
4. ประเมินผลงานของผู้เรียนด้วยใจเป็นธรรม
5. คำนึงและเห็นความสำคัญของผู้เรียนว่ามีความแตกต่างระหว่างบุคคล

ประเภทวิธีการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง

1. การสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่ผู้สอนเป็นฝ่ายบอก เล่าอธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในรูปของคำพูด โดยผู้สอนเป็นฝ่ายเตรียมเนื้อหาให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ ผู้เรียนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เอื้อให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด วิเคราะห์ หรือเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น

2. การสอนโดยการใช้คำถาม การใช้คำถามเป็นการเรียนในรูปแบบของการถามตอบ ถึงแม้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบ้าง กิจกรรมส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้สอน แนวโน้มของครูในการใช้คำถามนั้นมักถามในด้านความจำมากกว่าด้านอื่น ๆ

3. การสอนแบบสาธิต เป็นการสอนที่จัดประสบการณ์โดยตรงแก่ผู้เรียน โดยผู้สอนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นผู้แสดงหรือสาธิตให้ดู เป็นการสอนที่เร้าใจผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางและแบบครูเป็นศูนย์กลางนั้น มีรูปแบบและวิธีการสอนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ครูผู้สอนควรเลือกใช้วิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ในช่วงเวลาขณะนั้น เพื่อสนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กต่อไป

งานวิจัยต่างประเทศ

พีนิค (Penick, 1976 : 310 - 314) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์โดยเปรียบเทียบการสอนแบบอภิปรายและแบบครูกำหนดกิจกรรม พบว่า การสอนโดย นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเองให้ความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าการสอนที่ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมให้ การให้นักเรียนได้อภิปรายด้วยกันภายในกลุ่มทำให้นักเรียนมีอิสระในการคิด เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

แวนเดอร์สัน (Withall and Lewis, 1971 : 35 - 36 ; citing Anderson, 1945) ได้ศึกษาอิทธิพลของครูที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียนระดับอนุบาลและประถมต้น พบว่า บุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูในห้องเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ครูที่ควบคุมนักเรียนมากเกินไปทำให้นักเรียนก้าวร้าว ส่วนครูที่ให้อิสระกับนักเรียนในการทำงานร่วมกัน นักเรียนจะมีพฤติกรรมช่วยเหลือกันและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

ผลดาวัลย์ กองช่าง (2530 : 59) ได้ศึกษาการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับ การจัดประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติ แบบอิสระและแบบชี้แนะ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหาของเด็กทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การแก้ปัญหากลุ่มที่ได้รับประสบการณ์แบบอิสระสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มที่เล่นโดยการชี้แนะ

จงใจ ชัยกิจ (2530 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก โดยใช้การสอนด้วยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาวิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดประสบการณ์

อนึ่ง จากงานวิจัยของกรรณิการ์ สุธสม (2533 : 69) พบว่า การที่ครูได้มีการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับระเบียบวินัยก่อนการเล่นสร้างสรรค์สร้างทำให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่น เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักเก็บของเล่นและดูแลรักษาของเล่นโดยครูไม่ต้องตักเตือน

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่า วิธีการสอนโดยเด็กเป็นศูนย์กลางมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทำให้เด็กมีอิสระในการคิด มีความกระตือรือร้น มีความกล้าแสดงออก รวมทั้งวินัยและความรับผิดชอบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า การจัดประสบการณ์ที่เน้นการให้เด็กเป็นศูนย์กลางส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวินัยในตนเอง โดยการให้เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ก่อนการปฏิบัติกับการจัดประสบการณ์โดยครูสร้างกฎเกณฑ์ก่อนการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งเป็นการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง จะมีวินัยในตนเองแตกต่างกันหรือไม่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการทดลอง
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 10 ห้องเรียน จำนวน 487 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 92 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนักเรียนจำนวน 10 ห้องเรียน

2. จับสลากนักเรียนในแต่ละห้องจากข้อ 1 เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2

2.1 กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก่อนทำกิจกรรม

2.2 กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม โดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก่อนทำกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. คู่มือและแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม 2 ลักษณะ ได้แก่
  - 2.1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยให้เด็กร่วมกัน

สร้างกฎเกณฑ์

- 2.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์
- การเลือกและการตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย มีวิธีสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527) งานวิจัยของ แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531) ละมัย กาญจนะประโชติ (2534) และขวัญใจ บุญฤทธิ์ (2534) นอกจากนี้ได้ปรับปรุงคู่มือการดำเนินการสอบความรับผิดชอบและความมีวินัยในตนเองสำหรับเด็กปฐมวัย (กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการประณตศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป.)

1.2 สร้างแบบทดสอบความมีวินัยในตนเอง ซึ่งแบ่งกลุ่มพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีวินัยในตนเองลักษณะ ดังนี้

1.2.1 การแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยการคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อแก้ปัญหาและการป้องกันมิให้ปัญหานั้นเกิดขึ้น เช่น การดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวมหรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปัน

1.2.2 การปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียน หมายถึง นักเรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ตกลงกันในชั้นเรียนก่อนทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

1.2.2.1 การปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียน

1.2.2.2 การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

1.2.2.3 การเคารพสิทธิของผู้อื่น

1.2.2.4 การรู้จักรอคอย

แบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง มีลักษณะข้อคำถามเป็นสถานการณ์ และมีตัวเลือกเป็นภาพ มีคำถามทั้งหมด 42 ข้อ

1.3 สร้างคู่มือการใช้แบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัย
ดำเนินการสร้างตามลำดับดังนี้

1.3.1 ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

1.3.2 ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาการทาง

จริยธรรม

1.3.3 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

ในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.4 นำคู่มือและแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างและ
ปรับปรุงขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย นักจิตวิทยาการศึกษาและผู้ที่มี
ประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัย คือ

ศาสตราจารย์ ดร.พงษ์พรรณ เกิดพิทักษ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการ
แนะแนวและจิตวิทยา มศว. ประสานมิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจิดค์ อภินัยนุรักษ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
พิเศษ มศว. ประสานมิตร

อาจารย์มาฉวีกา ผลพิรุฬห์ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน สำนักงาน
การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

1.5 นำแบบทดสอบความมีวินัยในตนเอง ของเด็กปฐมวัยที่ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ
แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2
โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา จำนวน 60 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำผลมาวิเคราะห์หาค่า
 t โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ และคัดเลือกข้อที่มีค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างค่าที่ระดับ
.05 ไว้ใช้ในการวิจัย แบบทดสอบจำนวน 30 ข้อ ซึ่งได้ค่า t ระหว่าง 2.19 ถึง 5.66

1.6 นำแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่คัดเลือกไว้ที่ 1.5
มาหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรครอนบัค (Cronbach) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา

(α -Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 170) ได้ค่า
ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ .93

1.7 จัดทำ ปั้นแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองฉบับสมบูรณ์

2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม ได้ดำเนินการตามขั้นตอน
ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแผนการจัดกิจกรรม

2.2 ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ

2.3 สร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม จำนวน
32 กิจกรรม

2.3.1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดย
ได้ร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก่อนทำกิจกรรม จำนวน 32 แผน

2.3.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดย
ครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติก่อนทำกิจกรรม จำนวน 32 แผน

2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมทั้ง 2 ลักษณะ
ไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ทางการสอนปฐมวัยตรวจและให้ข้อเสนอแนะจำนวน 3 ท่าน

อาจารย์ราตรี ทองสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน

อาจารย์ ดร.วราภท จักสกุลไทย ผู้อำนวยการแผนกอนุบาล โรงเรียน
เกษมพิทยา กรุงเทพมหานคร

อาจารย์อารี เกษมรัตติ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน

2.5 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่ผ่านการตรวจ
จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข

2.6 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่ปรับปรุงแก้ไข
แล้วไปทดลองสอน กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ซึ่งไม่ใช่
กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 46 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเวลา อุปกรณ์ และการใช้
ภาษา แล้วจึงนำไปใช้ทดลองจริง

การดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้การวิจัยแบบ Randomized Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 216)

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน รวม 32 ครั้ง โดยจับสลาก นักเรียนเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 46 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 46 คน

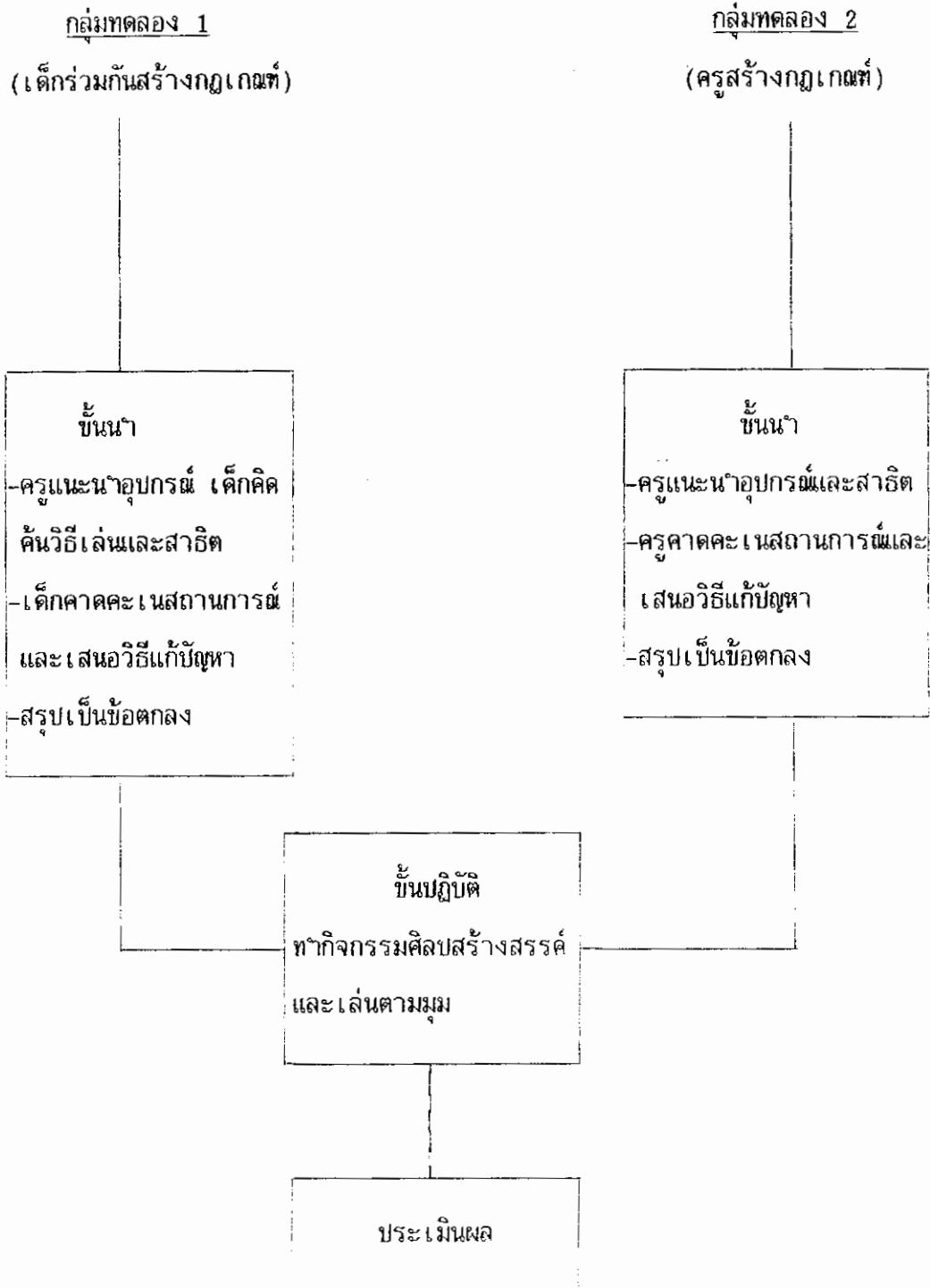
ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กทั้งกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ก่อนการปฏิบัติจริง
2. นำแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยไปทดสอบทั้งกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2
3. ดำเนินการทดลองดังนี้

3.1 กลุ่มทดลอง 1 ดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ ก่อนดำเนินการกิจกรรมครูถามสถานการณ์ที่อาจเกิดปัญหาเฉพาะทำกิจกรรม ให้เด็กร่วมกันเสนอความคิดเพื่อแก้ปัญหา สรุปเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติ หลังจากนั้นเด็กสามารถเลือกทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมได้อย่างอิสระตามความสนใจ

3.2 กลุ่มทดลอง 2 ก่อนดำเนินการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ ครูเสนอแนะสถานการณ์ที่อาจเกิดปัญหาเฉพาะทำกิจกรรมครูแนะนำวิธีการแก้ปัญหา สรุปเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติ หลังจากนั้นเด็กสามารถเลือกทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมได้อย่างอิสระตามความสนใจ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยตนเองเด็กแต่ละกลุ่ม จะได้รับการจัดกิจกรรมตามภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 1 เปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ และครูสร้างกฎเกณฑ์

การทดลองทั้งกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม ใช้เนื้อหาตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ฉบับทดลอง พ.ศ. 2535 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งสองกลุ่ม แต่มีลักษณะในการดำเนินกิจกรรมต่างกัน โดยแต่ละกลุ่มจะสลับกันเข้าทำกิจกรรมครั้งละ 60 นาที จำนวน 32 ครั้ง ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตารางกำหนดการดำเนินการทดลอง

สัปดาห์ที่	วัน	เวลา	
		09.00-10.00 น.	10.00-11.00 น.
1	จันทร์	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2
	อังคาร	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มทดลอง 1
	พุธ	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2
	พฤหัสบดี	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มทดลอง 1
2	จะสลับเวลาต่อจากสัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 8		

4. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยนำแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยไปทดสอบทั้งกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 อีกครั้งหนึ่ง

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 59)

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

2.1 เปรียบเทียบพัฒนาการความมีวินัยในตนเองก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้ t-test แบบ Dependent (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 87)

2.2 เปรียบเทียบพัฒนาการความมีวินัยในตนเองระหว่างกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 โดยใช้ t-test แบบ Independent (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 84)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และการแปลความหมายจาก
การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

M แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติ

** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กลุ่มทดลอง 1 แทน เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่น
ตามมุมโดยแบบเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์

กลุ่มทดลอง 2 แทน เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่น
ตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และเด็ก
ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตาราง 2
และตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 2 การเปรียบเทียบวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t
		M	S	M	S	
กลุ่มทดลอง 1	46	32.13	15.95	40.78	14.75	7.91**
กลุ่มทดลอง 2	46	23.83	16.42	31.72	17.25	6.05**

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และ
การเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ
สร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ มีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 เปรียบเทียบวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมแบบเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม โดยครูสร้างกฎเกณฑ์หลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	M	S	t
กลุ่มทดลอง 1	46	8.78	7.53	0.54
กลุ่มทดลอง 2	46	7.85	8.80	

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการวิจัยและผลของการศึกษาค้นคว้าโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กสร้างกฎเกณฑ์และโดยครูสร้างกฎเกณฑ์

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองสูงขึ้น
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองสูงขึ้น
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติและโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 487 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 ของโรงเรียนอนุบาล นครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 92 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 ห้องเรียน แยกออกเป็นกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งมีจำนวนนักเรียนกลุ่มละ 46 คน และกำหนดให้กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ และกลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. คู่มือและแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นแบบสร้างสถานการณ์ เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง จำนวน 30 ข้อ หลังจากได้ผ่านการตรวจแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร ครอนบาค (Cronbach) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (ลิวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 170) ได้ค่าความเชื่อมั่น .93 และมีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อตั้งแต่ t 2.19 ถึง 5.66

2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมมี 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยให้เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์

2.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์

คู่มือและแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยและแผนการจัดกิจกรรม ศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น หลังจากผ่านการตรวจแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง จึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน รวม 32 ครั้ง การทดลองมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองทดสอบก่อนทำการทดลองทั้งกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 โดยสลับเวลาตามตาราง 1

2. การดำเนินการทดลอง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์

2.2 กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์

ในการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมด้วยตนเอง แต่ละกลุ่มได้รับการจัดกิจกรรมตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

3. หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองทดสอบอีกครั้งหนึ่ง เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับข้อ 1

4. นำแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองมาตรวจให้คะแนนและนำคะแนนทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลองมาทำการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยนำข้อมูลที่เป็นคะแนนไปหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบความแตกต่างความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้ t - test แบบกลุ่มไม่เป็นอิสระจากกัน

3. เปรียบเทียบความแตกต่างความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 โดยใช้ t - test แบบกลุ่มเป็นอิสระจากกัน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การวิจัยทำให้ทราบผลดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็ก ร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์มีวินัยในตนเอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1.1 ก่อนการทำกิจกรรมมีการสร้างข้อตกลงระหว่างครูกับเด็กเกี่ยวกับ ระเบียบวินัยจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่น ซึ่งส่งผลต่อความรับผิดชอบ การรู้จักเก็บของ เข้าที่หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม และการดูแลรักษาของเล่นโดยครูไม่ต้องดักเตือน เป็นการ ส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ กรรณิการ์ สุสุม (2533 : 69) ที่พบว่า การที่ครูได้มีการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับระเบียบ วินัยก่อนการทำกิจกรรม สามารถส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้อย่างดี

1.2 ก่อนการทำกิจกรรมเด็กมีโอกาสร่วมกันระดมความคิดอย่างอิสระเกี่ยวกับ วิธีการเล่น วิธีการแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นขณะช่วงทำกิจกรรมแล้วสรุปเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติ โดยครูมิได้บอกหรือออกคำสั่งแต่เป็นการปฏิบัติจากความต้องการของเด็กที่อยากกระทำด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ทักษิณา สนวนานนท์ ที่กล่าวว่า การส่งเสริมเด็กระดับปฐมวัยให้มี วินัยในตนเองนั้น ครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยการให้เด็กคิด แก้ปัญหาเองบ้างจะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยไม่ใช้วิธีการบังคับขู่เข็ญ (ทักษิณา สนวนานนท์. 2519 : 41 - 42) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ วอลซ์ (Walsh. 1980 : 43) ที่ได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมวินัยในตนเองว่า ควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างกฎเกณฑ์ จะเป็นการช่วยให้เด็กตระหนักในปัญหาแล้วคิดวิธีแก้ปัญหาร่วมกันโดยสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ ซึ่งจะสามารถช่วยส่งเสริมความมีวินัยในตนเองได้

1.3 ก่อนการทำกิจกรรมครูมีการพูดคุย ชี้แจง ทวน อยู่เสมอเกี่ยวกับปัญหาและวิธี แก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นขณะช่วงทำกิจกรรม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเห็นความสำคัญของปัญหา และการป้องกันมิให้ปัญหานั้น เกิดขึ้นอีก

นอกจากนี้การส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีวินัยในตนเอง โดยมีการเสริมแรงเด็กที่ปฏิบัติ ตามข้อตกลงที่ช่วยกันสร้างขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในตัวเด็กยอมทำให้เด็กได้รับการ ส่งเสริมวินัยในตนเอง ดังความเห็นของ แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 9) ที่กล่าวว่า การที่เด็กประสบผลสำเร็จ เป็นผลมาจากการกระทำอย่างถูกต้องและมีเหตุผล มีความตั้งใจหรือ มั่นใจในความสามารถของตนเอง

ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดย เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ก่อนการทำกิจกรรมทำให้เด็กตระหนักถึงปัญหาและวิธีการป้องกันปัญหา ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในช่วงทำกิจกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเองโดยมิได้เกิดจากการ บังคับหรือการออกคำสั่งจากผู้ใหญ่ ดังนั้นการจัดกิจกรรมโดยวิธีนี้จึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีวินัยใน ตนเองสูงขึ้นอย่างเด่นชัด

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้าง กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานข้อที่ 2 แสดงว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยครูสร้างกฎเกณฑ์วินัยในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สาเหตุดังต่อไปนี้

2.1 ก่อนการทำกิจกรรมมีการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับระเบียบวินัยก่อนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะและสรุปเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติ ครูเสนอแนะปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในช่วงทำกิจกรรมและ วิธีป้องกันปัญหามีให้เกิดขึ้น จึงทำให้กิจกรรมดำเนินด้วยความราบรื่น ทำให้ไม่เกิดปัญหาวุ่นวาย ภายในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนางพวง ลัมสุวรรณ (2535 : 65) ที่ว่า การส่งเสริมวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยนั้น เด็กควรเรียนรู้ถึงสิ่งที่ถูกและผิดรวมทั้งให้กฎเกณฑ์ และการให้เหตุผล

2.2 ก่อนการทำกิจกรรม ครูจะพูดย้ำ ช้ำ ทวน เกี่ยวกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และวิธีป้องกันปัญหามีให้เกิดขึ้นอีก เฉพาะบางกิจกรรม ซึ่งมีลักษณะกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ เด็กได้ตระหนักถึงปัญหาและวิธีการปฏิบัติให้เกิดปัญหานั้น

ด้วยสาเหตุเหล่านี้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์จึงสูงขึ้นหลังการทดลองอย่างเด่นชัด เนื่องจากบทบาทของครูผู้สอนมีส่วนสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็ก ร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการ เล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ หลังการทดลอง มีวินัยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็น ไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการส่งเสริมวินัยในตนเองในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมวินัยในตนเองทัดเทียมกัน ซึ่งอาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

3.1 บรรยากาศการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อประกอบกิจกรรมในห้องเรียน ของกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก ครูพยายามให้เด็กเข้าใจ กฎระเบียบด้วยเหตุผลภายใต้บรรยากาศผ่อนคลายจากการสั่งเกตทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมของกลุ่มทดลอง 1 มีการให้ เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรม หลังจากนั้นจึงให้เด็ก ปฏิบัติกิจกรรมโดยอิสระ พบว่าเด็กสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็น ของ จงใจ ขจรศิลป์ ที่ว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่น ตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระโดยครูไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือควบคุมดูแลมากนัก และเปิดโอกาสให้ เด็กได้ใช้ความคิดในการสร้างผลงานด้วยตัวของเด็กเอง จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เป็น อย่างดี (จงใจ ขจรศิลป์, 2532 : 80) นอกจากนี้การให้โอกาสเด็กเล่นและคิดอย่าง อิสระ เด็กยังได้รับการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง (อารมณ ทักษิณ, 2526 : 9) และก่อนการทำกิจกรรมมีการสร้างข้อตกลงระหว่างเด็กกับครูเกี่ยวกับระเบียบวินัยโดยอยู่บน พื้นฐานของเหตุและผล ทั้งนี้ครูไม่ต้องบอกหรือออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตาม เช่น การรู้จัก เก็บของเข้าที่ การดูแลรักษาของเล่น เป็นการฝึกความรับผิดชอบ วิธีการนี้ส่งเสริมความมีวินัย ในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ทั้งสิ้น (กรรณิการ์ สุธสม, 2533 : 69) ดังนั้นในการจัด การเรียนการสอนแก่เด็กปฐมวัย ครูผู้สอนจึงควรวินิจฉัยอิสระในการแสดงความคิดเห็น และเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวของเด็กเองให้มากที่สุด

3.2 กลุ่มทดลอง 2 มีการสร้างกฎเกณฑ์ให้เด็กปฏิบัติตามพร้อมทั้งเสนอแนะแนวคิด ที่เป็นเหตุเป็นผลในการแก้ปัญหาโดยครูก่อนการทำกิจกรรม การชี้แนะของครูนี้อยู่ภายใต้บรรยากาศ ที่อิสระและผ่อนคลาย และครูไม่ได้บังคับหรือออกคำสั่ง แต่ครูชวนให้เด็กเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติซึ่งทำให้เด็กยอมรับและปฏิบัติตามครูด้วยดี พบว่า วิธีการ ดังกล่าวทำให้ไม่เกิดความวุ่นวายขณะปฏิบัติกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น

จากการสังเกตพบว่า เด็กทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก และมีวินัย หากครูปฏิบัติเช่นนี้อยู่เสมอเด็กจะเกิดความเคยชินช่วยให้เกิดวินัยในตนเองที่มั่นคงได้ ดัง คำกล่าวของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ที่ว่า พื้นฐานวินัยเกิดจากการสร้างความเคยชินที่ดี ซึ่งเกิดจากการไม่บังคับแต่ให้เด็กปฏิบัติโดยใช้เหตุผล ทั้งนี้ควรพยายามให้มีบรรยากาศที่สบายใจ จะช่วยให้เด็กเกิดความพอใจมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ตนจะกระทำ และเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม วินัยที่ดีจึงต้องอาศัยเหตุและผลเป็นพื้นฐาน (พระธรรมปิฎก. 2537 : 1 - 2) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของแจ่มจันทร์ เกียรติกุล ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ทำให้เด็กมีโอกาสแสดงความสามารถหรือกระทำกิจกรรมโดยอิสระ นอกจากจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพ ด้านความเชื่อมั่นในตนเองและทำให้เด็กมีวินัยในตนเองอีกด้วย (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531 : 100) ด้วยเหตุดังกล่าวหลังจากการทดลอง จึงพบว่า ความมีวินัยในตนเองทั้งสองกลุ่มสูงขึ้นและไม่แตกต่างกัน

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และสร้างสรรค์กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติตามข้อที่นำสังเกตดังต่อไปนี้

1. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เด็กมีความกระตือรือร้นอยากทำ อยากเห็น ต้องการที่จะเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์ทางวาจากับครูมากขึ้น เพราะกระบวนการจัดกิจกรรมของทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะของกิจกรรมใหม่เข้ามาทุกวัน
2. การสร้างข้อตกลงก่อนการทำกิจกรรม ควรดำเนินการอย่างรวดเร็วใช้เวลาไม่เกิน 3 - 5 นาที มิฉะนั้นเด็กจะเกิดความเบื่อหน่าย
3. การให้กำลังใจโดยการชมเชยเด็กส่วนใหญ่ที่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงได้ จะช่วยให้เด็กที่ยังปฏิบัติตามข้อตกลงไม่ได้เกิดตระหนักในการทำตามข้อตกลงดังกล่าว
4. การให้เด็กเลือกเล่นตามมุมก่อนหรือหลังการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ อาจพบว่า เด็กบางคนเข้าไปเล่นตามมุมนานเกินไปจนไม่มีโอกาสทำกิจกรรมอื่น ๆ อย่างทั่วถึง ครูต้องหาวิธีชวนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการทดลองควรมีการควบคุมตัวแปรเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูประจำชั้นแต่ละกลุ่ม
2. ผลจากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ และการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมวินัยในตนเองแก่เด็กปฐมวัยอย่างเด่นชัด ครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยสามารถนำทั้ง 2 วิธีการนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองแก่เด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ที่มีต่อการคิดเชิงเหตุผล หรือการแก้ปัญหา
2. ควรมีการศึกษาและนำวิธีการจัดกิจกรรมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมกลางแจ้ง หรือเกมการศึกษา
3. ควรมีการศึกษากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันวางแผน และติดตามผลการทำกิจกรรม ที่มีผลต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
4. ควรมีการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ
5. ควรมีการศึกษามุมบุคลิกภาพของครูที่มีผลต่อการส่งเสริมวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
6. ควรมีการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับวินัยโดยชุดการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง
7. ควรมีการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในสถานการณ์อื่น ๆ เช่น กิจกรรมที่โรงเรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมในวงกลม การเคลื่อนไหว และจังหวะ ฯลฯ
8. ควรมีการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยให้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเรียนในชั้นเรียนเดียวกัน
9. ควรมีการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการให้เด็กวางแผนร่วมกัน และเสริมแรงกันเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุสม. การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง. ปรินิพพานินทร์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ขวัญใจ บุญฤทธิ์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบ TAI กับการสอนตามคู่มือครูของสสวท. ปรินิพพานินทร์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- พะเจิน คันจ้อย. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนซ่อมเสริมโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเพื่อนช่วยสอนและครูเป็นผู้สอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารชุดอบรมบุคลากรทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 1 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก. เอกสารอันดับที่ 35/2528 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2529.
- _____. การจัดประสบการณ์ขั้นเด็กเล็ก และการศึกษาดูงาน. กรุงเทพฯ : คุรุสภา, 2529. (เอกสารชุดอบรมบุคลากรทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อันดับที่ 40 หน่วยที่ 6).
- _____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7. (2535 - 2539) กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2535. อัดสำเนา.
- _____. เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ : ทฤษฎีและหลักสำคัญบางประการ. กรุงเทพฯ : เจริญผล, 2522.
- จงใจ ขจรศิลป์. การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินิพพานินทร์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

- จงใจ ชัยกิจ. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอนุบาลที่เรียน
วิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2530.
อัครสาเนา.
- จักรสิน พิเศษสาธร. ทฤษฎีและนักปรัชญาการศึกษาของชาวตะวันตก. กรุงเทพฯ :
ดวงกมล, 2521.
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน และอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและ
ท่าทางแตกต่างกัน. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัครสาเนา.
- ช. ชนบท (นามแฝง). "วินัยในตนเองสอนให้เกิดขึ้นได้อย่างไร," สารพัฒนาหลักสูตร.
63 : 48 - 49 ; มิถุนายน 2530.
- ชูศรี เอมละออง. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของ
นักเรียนระดับปฐมวัย : เปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยใน
ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
อัครสาเนา.
- ณัฐรา แก้วสุวรรณ. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคม
ของนักเรียนระดับปฐมวัย : เปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนอนุบาลและศูนย์เด็กปฐมวัย.
ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2525. อัครสาเนา.
- ดวงเดือน พันธุ์มโนวิน. จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
. จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- เตือนใจ ยอดนิล. ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองอ้อ อำเภอบางระก่า จังหวัดพิษณุโลก.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2530.
อัครสาเนา.

- ทักษิณา สวานานนท์. "วิธีสอนเด็กอนุบาลให้มีวินัย," วิทยาสาร. 27(26) : 41 - 42 ;
กรกฎาคม 2519.
- ทิพพดี อ่องแสงคุณ. สาธิตศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2531.
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ. "จิตวิทยาการอบรมและเลี้ยงดู," สัปดาห์สุขภาพจิตแห่งชาติ 17 พ.ย.
2535. หน้า 62 - 69. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2535.
- นิตย์ บุหงามงคล. แนวคิดทางทฤษฎีทางจริยธรรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.
- ประเพิน มหาพันธ์. "สอนศิลปะเด็กได้อย่างไร," ประชาศึกษา. 18(1) : 21 - 35 ;
สิงหาคม 2509.
- ผ่องพรรณ เอกอาวุธ. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของ
นักเรียนระดับประถมศึกษา : เปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา
ในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
อัสสาเนา.
- เพียว เกาทัณฑ์ทอง. การศึกษาพฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัสสาเนา.
- พรมารินทร์ สุทธิจิตตะ. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 ที่เรียนการสร้างภาพโดยใช้และไม่ใช้รูปเรขาคณิตเป็นสื่อ. วิทยานิพนธ์
ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัสสาเนา.
- พรรณี ช.เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์
การพิมพ์, 2528.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). สรุปคำบันทึกการตอบแบบสำรวจเกี่ยวกับวินัยของคน
ในชาติ 20 พฤศจิกายน 2537.
- ภรณ์ ศุรุรัตน์. การเล่นของเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

- เยาวพา เคชะคุปต์. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2536.
- รักตวรรษ ศรีถาวร. ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทักษะของเพื่อนของเด็กปฐมวัย
ที่ได้เล่นกิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง. ปรินฤพานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
อัสสาเนา.
- รุ่งทิวา จักรกร. วิธีสอนทั่วไป. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.
- ลดาวัลย์ กองช่าง. การศึกษาการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์เล่น
วัสดุสามมิติ แบบขั้นนำ และแบบอิสระ. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัสสาเนา.
- ละมัย กาญจนะประโชติ. การพัฒนาจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัสสาเนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2536.
- เลิศ อานันท์นะ. "การสอนศิลป์แบบสร้างสรรค์," วิทยาสาร. 20 : 16 - 44 ;
มิถุนายน 2519.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. ศิลป์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บูรพาศิลป์การพิมพ์, 2515.
- วิชาการ, กรม. การศึกษาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มี
อิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิมลอาร์ต, 2526.
- วิวาหวัน มูลสถาน. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง.
ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2523. อัสสาเนา.

- วไลพร จันทรศิริ. อิทธิพลของกลุ่มสัมพันธ์ต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530. อัดสำเนา.
- สวัสดิ์ จงกล. "การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์," ประชาศึกษา.
11 : 611 - 620 ; มิถุนายน 2512.
- สาโรช บัวศรี. "Progressive Education" หรือ การศึกษาแผนใหม่,"
เสียง มศว. 2(4) : 25 - 35 ; กรกฎาคม - ธันวาคม 2527.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก
หน่วยที่ 11 - 15. กรุงเทพฯ : วิตตอรี่, 2525.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาหน่วยที่ 11.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมเด็กหน่วยที่ 9. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์,
2525.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
หน่วยที่ 1 - 5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัยศึกษา หน่วย 1-7.
กรุงเทพฯ : บริษัททรวงนก, 2526.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการสอน หน่วย 8 - 15. กรุงเทพฯ :
ศิลปกรรม, 2532.
- โสภภาพร แก่นเพชร. สัมพันธ์ภาพระหว่างครูประจำชั้น - นักเรียน และความมีวินัยในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530. อัดสำเนา.
- อศุลย์ วิเชียรเจริญ. "ปัญหาการศึกษาและวิชาการของไทยใน ร.ศ. 200,"
วารสารศูนย์ศึกษา. 17 : 7 - 8 ; กรกฎาคม 2514.

- อนงค์ แสงเงิน. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ประกอบการใช้คำถามและการเล่นสร้างสรรค์แบบไม่ใช่
คำถาม. ปรินทิพพานิช กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- อรพินท์ ภานรัตน์. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของ
นักเรียนระดับปฐมวัย : เปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย
ในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
อัดสำเนา.
- อารี เกษมรัตติ. ผลการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ
ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด
กวดขันและแบบรักทะนุถนอม. ปรินทิพพานิช กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- อำพร กาทอง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความมีวินัย
ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนแบบซินติเคท สอนโดย
ใช้บทเรียนโปรแกรมและสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรม
สามัญศึกษา. ปรินทิพพานิช กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- Ausubel, D. P. Ego Development and the Personality. New York :
Grune & Stration Inc., 1965.
- ✓ Bryant, B.K. "Student - Teacher Relationship as Related to
Internal-External Locus of Control," Dissertation Abstracts
International. 32(8) : 4854-B ; February, 1971.
- Carr, K.T. "A Naturalistic Study of Art Choices in a Preschool
Setting," Dissertation Abstracts International. 52(2) :
400-A ; August, 1991.
- Etzioni, A. "The Role of Self-Discipline," Phi Delta Kappan.
64(3) : 184 - 187 ; November, 1982.
- Good, C.V. Dictionary of Education. 3rd ed. New York :
McGraw-Hill, 1973.
- Hildebrand, V. Guiding Young Children. New York : Macmillan
Publishing, 1975.
- Hoffman, M.L. "Moral Development," in Carmichael's Manual of
Child Psychology. Edited by Paul Mussen. New York :
John Wiley and Sons, 1970.

- Jameson, K. Pre-school and Infant Art. London : Cassell and Collier MacMillan Publishers Ltd., 1976.
- Klesener, D. and A. Horton. "Cultural Influences Found in Cajun Children's Art and Crafts," Dissertation Abstracts International. 50(2) : 334-A ; August, 1989.
- Luca, M. Art Education : Strategies of Teaching. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1968.
- McIvain, D.S. Art for Primary Grade. New York : C.P. Putnam and Sons, 1961.
- Penick, J.E. "Creativity in Fifth - Grade Science Student : the Effects of Two Patterns of Instruction," Journal of Research in Science Teaching. 4 : 307 - 314 ; 1976.
- Piaget, J. The Moral Judgement of the Child. New York : Pegeuin Education Book, 1977.
- Read, H. Education Through Art. London : Faber and Faber, 1958.
- Sheviakov, G.V. and Fritz Redl. Discipline for Today's Children and Youth. Washington D.C. : Association for Supervision and Curriculum Development, 1965.
- Stephen, L.Y. and W.W. Grace. A Teacher's World : Psychology in the Classroom. New York : McGraw-Hill, 1977.
- Vincent, E.L. Human Psychology Development. New York : The Ronald Press, 1961.
- Verble, M. "How to Encourage Self - Discipline," Learning. 16(1) : 40 - 42 ; August, 1985.
- Walsh, H.M. Introducing the Young Child to the Social World. New York : MacMillan Publishing Company, 1980.
- Wayson, W.W. and T.J. Lasley. "Climates for Excellence : Schools that Foster Self - Discipline," Phi Delta Kappan. 65(6) : 419 - 421 ; February, 1984.
- Withall, J. and W.W. Lewis. "Social Interaction in the Classroom," in Social Interaction in Educational Settings. Englewood Cliffs : Prentice - Hall, 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แบบทดสอบวัดความมีวินัยในตนเอง
- คู่มือของแบบทดสอบรายข้อ

คู่มือดำเนินการสอบวัดความมีวินัยในตนเอง

ของ

เด็กระดับก่อนประถมศึกษา (อายุ 5 - 6 ปี)

คู่มือดำเนินการสอบวัดความมีวินัยในตนเอง
สำหรับได้ระดับก่อนประถมศึกษา

คำชี้แจงทั่วไป

1. แบบทดสอบชุดนี้วัดความมีวินัยในตนเองมี 2 ด้าน ดังนี้
  - 1.1 การแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับส่วนรวม
    - 1.1.1 การดูแลรักษาสິงของส่วนรวม
    - 1.1.2 การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน
  - 1.2 การปฏิบัติตามข้อตกลงในชั้นเรียน
    - 1.2.1 การปฏิบัติตามระเบียบของห้องเรียน
    - 1.2.2 การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
    - 1.2.3 การเคารพสิทธิของผู้อื่น
    - 1.2.4 การรู้จักรอคอย
2. การทำแบบทดสอบ ให้นักเรียนทำเองในแบบทดสอบ
3. เมื่อดำเนินการสอบได้ 10 ข้อ ให้นักเรียนพัก 5 นาที
4. ใช้เวลาในการดำเนินการสอบทั้งหมด 45 นาที

การเตรียมการก่อนดำเนินการสอน

1. ศึกษาคู่มือดำเนินการสอบทั้งหมดให้เข้าใจ
2. ตรวจสอบจำนวนแบบทดสอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน
3. กรอกข้อมูลบนหน้าปกแบบทดสอบของนักเรียนทุกคนให้เรียบร้อย
4. เตรียมดินสอสี หรือสีเทียน และกระดาษสำหรับนักเรียน จัดข้อสอบให้เพียงพอ
กับจำนวนนักเรียน
5. จัดสถานที่สอบให้อยู่ในสภาพที่สะดวกสบาย จัดโต๊ะ เก้าอี้ เว้นระยะห่างกัน
พอสมควร
6. จัดให้มีผู้ช่วยทดสอบดูแลความสะอาด และคุณนักเรียนปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่ง
7. ก่อนการดำเนินการสอบให้นักเรียนคัมหน้า และ ไปเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย

การดำเนินการสอบ

คำชี้แจง

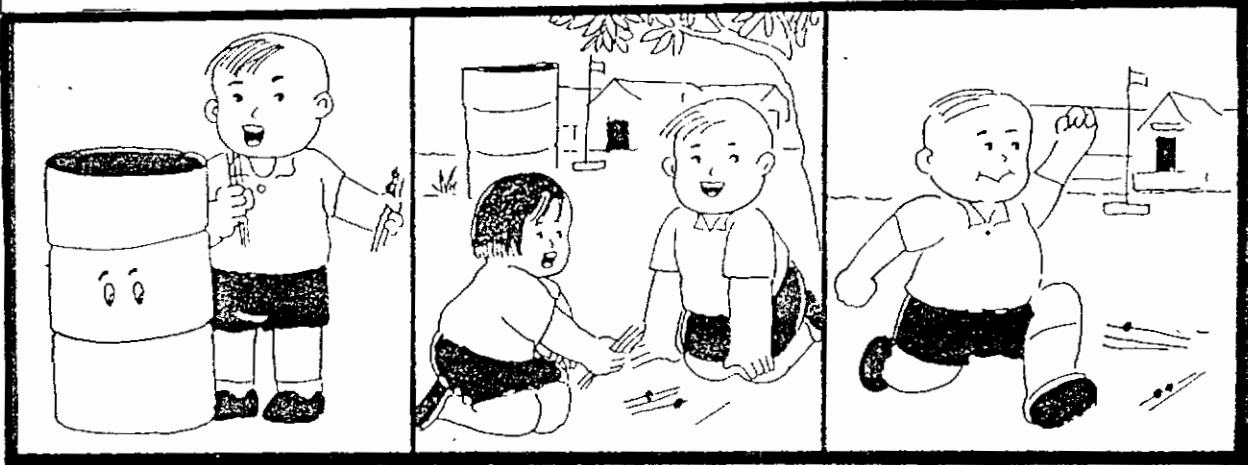
1. แจกแบบทดสอบ กระดาษปิดข้อสอบ และคืนสอให้นักเรียนคนละ 1 ชุด
2. ผู้ดำเนินการสอบอ่านให้นักเรียนฟังเฉพาะที่มีเครื่องหมายคำพูดเท่านั้น
3. ขณะดำเนินการสอบ ถ้าให้นักเรียนปฏิบัติตามอย่างไร ต้องเดินดูนักเรียนทุกคน ทำให้ถูกต้องทุกครั้ง
4. เมื่อผู้ดำเนินการสอบบอกให้นักเรียนดูภาพใด ให้นักเรียนชี้ตามภาพนั้น ๆ ด้วย

ผู้ดำเนินการทดสอบ

- : วันนั้นคุณครูมีรูปภาพสวย ๆ มาให้นักเรียนดูและเลือกภาพมาทีละ 1 ภาพ จากเรื่องที่คุณครูเล่าแต่มีข้อตกลงว่านักเรียนจะต้องกากบาทเมื่อคุณครูบอกให้ กาก และเมื่อคุณครูบอกให้เปิดหน้าอะไรจึงค่อยเปิด นักเรียนทำตามข้อตกลง นี้ได้ไหมคะ
- : หยุดให้นักเรียนตอบ
- : "นักเรียนที่เป็นเด็กดี จะต้องตั้งใจฟัง และทำด้วยตนเอง"
- : "นักเรียนทุกคนดูที่กระดาน"
- : ครูเขียนเครื่องหมายกากบาท (X) บนกระดาน แล้วชี้ให้นักเรียนดูและบอกว่า "นี่เรียกว่า เครื่องหมายกากบาท"
- : "นักเรียน ปิดหน้ากันนะคะ"
- : หยุดเดินดูนักเรียนทุกคนเปิดหน้ากากให้ถูกต้อง
- : "นักเรียนใช้กระดาษว่างที่ครูแจกให้ปิดภาพแถวล่างแล้วดูภาพ กากบาทแถวบนก่อนนะคะ"
- : หยุด เดินดู นักเรียนปิดภาพแถวล่างให้ถูกต้อง
- : "นักเรียนดูเครื่องหมายกากบาทในแถวบน แล้ว ใช้ดินสอเขียนกากบาทในแถวบน แล้วใช้ดินสอเขียนกากบาท (X) ให้ครบทุกช่อง"
- : หยุดเดินดูนักเรียนทุกคนกากบาทให้ถูกต้อง
- : "นักเรียนเลื่อนกระดาษไปปิดภาพแถวบน แล้วดูภาพแถวล่างนะคะ"

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดวินัยในตนเอง และวิธีการให้คะแนน

สถานการณ์ : ขณะพักเรียนวิ่งเล่นกับเพื่อนอยู่ในสนาม เห็นไม้เสียบลูกชิ้นหล่นอยู่บนพื้นสนาม
นักเรียนจะทำอย่างไร

- ภาพที่หนึ่ง   นักเรียนเก็บไม้เสียบลูกชิ้นไปทิ้งถังขยะ
- ภาพที่สอง   นักเรียนชวนเพื่อนให้เก็บไม้เสียบลูกชิ้นไปทิ้งที่ถังขยะ
- ภาพที่สาม   นักเรียนยังคงวิ่งเล่นต่อไป
- ผู้ดำเนินการสอบ : ให้นักเรียนกากบาทกับภาพที่นักเรียนเลือกเพียงหนึ่งภาพ

ความหมายของคะแนน

- 2 หมายถึง การกระทำหรือการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มาก
- 1 หมายถึง การกระทำหรือการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ปานกลาง
- 0 หมายถึง การกระทำหรือการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์น้อยหรือไม่พึงประสงค์

หน้าปก : แถวบน

- ผู้ดำเนินการสอบ :
- : นักเรียนเปิดหน้าปกแถวบนนะคะ
  - : นักเรียนดูภาพที่หนึ่งนะคะ เป็นภาพนักเรียนรีบไปเข้าแถว
  - : ภาพที่สอง เป็นภาพนักเรียนเล่นต่อไปคนเดียว
  - : ภาพที่สาม เป็นภาพนักเรียนชวนเพื่อนมาเล่นด้วยกัน

สถานการณ์ : ขณะที่นักเรียนกำลังเล่นอยู่ นักเรียนได้ยินสัญญาณให้ไปเข้าแถว แต่นักเรียน
อยากจะเล่นต่ออีก นักเรียนจะทำอย่างไร

- ผู้ดำเนินการสอบ :
- : นักเรียนดูภาพอีกครั้งนะคะ
  - : ภาพที่หนึ่ง นักเรียนรีบไปเข้าแถว
  - : ภาพที่สอง นักเรียนเล่นต่อไปคนเดียว
  - : ภาพที่สาม นักเรียนชวนเพื่อนมาเล่นด้วยกัน
  - : ให้นักเรียนกากบาทกับภาพที่นักเรียนเลือกเพียงหนึ่งภาพ
(เมื่อนักเรียนทุกคนทำเสร็จแล้วให้ดำเนินการสอบข้อต่อไป)

หน้าบท : แถวล่าง

- ผู้ดำเนินการสอบ :
- : นักเรียนเปิดหน้าบทแถวล่างนะคะ
  - : นักเรียนดูภาพที่หนึ่งนะคะ เป็นภาพนักเรียนร้องไห้ เพราะไม่อยากให้เสื้อนี้แก่เด็กยากจน
  - : ภาพที่สอง เป็นภาพนักเรียนให้เสื้อกันหนาวแก่เด็กยากจน
  - : ภาพที่สาม เป็นภาพเก็บเสื้อตัวนี้ไว้ในตู้แล้วให้เสื้อตัวอื่นแทน

สถานการณ์ : เมื่อถึงฤดูหนาว คุณแม่บอกให้นักเรียนนำเสื้อกันหนาวที่นักเรียนชอบ แต่นักเรียนใส่เสื้อนี้ไม่ได้แล้ว ไปบริจาคช่วยเหลือเด็กยากจน นักเรียนจะทำอย่างไร

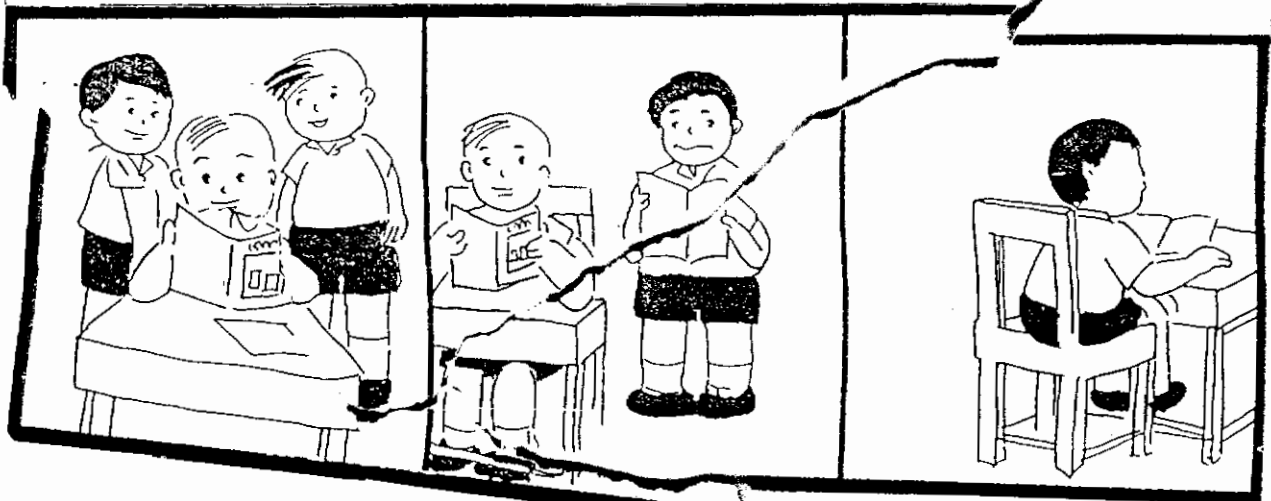

- ผู้ดำเนินการสอบ :
- : นักเรียนดูภาพอีกครั้งนะคะ
  - : ภาพที่หนึ่ง เป็นภาพนักเรียนร้องไห้ เพราะไม่อยากให้เสื้อนี้แก่เด็กยากจน
  - : ภาพที่สอง นักเรียนให้เสื้อกันหนาวแก่เด็กยากจน
  - : ภาพที่สาม นักเรียนเก็บเสื้อตัวนี้ไว้ในตู้แล้วให้เสื้อตัวอื่นแทน
  - : ให้นักเรียนกากบาทกับภาพที่นักเรียนเลือกเพียงหนึ่งภาพ (เมื่อนักเรียนทุกคนทำเสร็จแล้วให้ดำเนินการสอบข้อต่อไป)

หน้าไม้ : แถวบน

- ผู้ดำเนินการสอบ : นักเรียนเปิดหน้า ไม้แถวบนนะคะ
- : นักเรียนดูภาพที่หนึ่งนะคะ เป็นภาพนักเรียนนั่งดูหนังสือในห้องเรียนกับเพื่อนด้วยกัน
- : ภาพที่สอง เป็นภาพนักเรียนดูหนังสือในห้องเรียนเล่มอื่นไปก่อน
- : ภาพที่สาม เป็นภาพนักเรียนแย่งหนังสือจากเพื่อนมานั่งคนเดียว

สถานการณ์ : นักเรียนชอบดูหนังสือในห้องเรียน ขณะนั้นเพื่อนกำลังดูหนังสือเล่มนั้นอยู่ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ผู้ดำเนินการสอบ : นักเรียนดูภาพอีกครั้งนะคะ
- : ภาพที่หนึ่ง นักเรียนนั่งดูหนังสือในห้องเรียนกับเพื่อนด้วยกัน
- : ภาพที่สอง นักเรียนดูหนังสือเล่มอื่นไปก่อน
- : ภาพที่สาม นักเรียนแย่งหนังสือจากเพื่อนมานั่งคนเดียว
- : ให้นักเรียนกากบาทกับภาพที่นักเรียนเลือกเพียงหนึ่งภาพ
- : (เมื่อนักเรียนทุกคนทำเสร็จแล้ว) ให้นำคำตอบไปให้ดำเนินการสอบข้อต่อไป

คุณภาพของแบบทดสอบรายข้อ

ข้อ	t	ข้อ	t
1	3.65	16	3.29
2	3.03	17	3.47
3	3.52	18	2.87
4	3.61	19	3.00
5	2.99	20	2.42
6	3.14	21	2.67
7	2.36	22	5.66
8	3.42	23	3.07
9	2.19	24	2.73
10	4.51	25	2.52
11	3.29	26	3.42
12	4.47	27	2.96
13	2.24	28	2.23
14	3.48	29	2.42
15	2.38	30	4.04

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม

ลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม

<p>กลุ่มทดลอง 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)</p>	<p>กลุ่มทดลอง 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)</p>
<p><u>ขั้นนำ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูให้เด็กนั่งล้อมวง 2. ครูแนะนำอุปกรณ์พร้อมทั้งชวนสนทนาโดยนำมาให้เด็กดูทีละชิ้น แล้วให้เด็กตอบเป็นรายบุคคล 3. ครูแนะนำกิจกรรมใหม่ในวันนี้ 	<p><u>ขั้นนำ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูให้เด็กนั่งล้อมวง 2. ครูแนะนำอุปกรณ์พร้อมทั้งชวนสนทนาโดยนำมาให้เด็กดูทีละชิ้น แล้วให้เด็กตอบเป็นรายบุคคล 3. ครูแนะนำกิจกรรมใหม่ในวันนี้
<p><u>ขั้นสาธิต</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูให้เด็กช่วยกันบอกวิธีการเล่น อาจเล่นได้หลายวิธี ให้เด็กทดลองเล่นตามความพอใจ 2. ให้เด็กออกมาสาธิตให้เพื่อนดู 	<p><u>ขั้นสาธิต</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูอธิบายวิธีทำกิจกรรม 2. ครูสาธิตให้เด็กดู
<p><u>ขั้นสร้างข้อตกลง</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้เด็กคาดคะเนสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นขณะปฏิบัติ และเสนอวิธีแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขณะทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุม 2. สรุปเป็นข้อตกลงสำหรับปฏิบัติ 	<p><u>ขั้นสร้างข้อตกลง</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูคาดคะเนสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นขณะปฏิบัติ พร้อมทั้งบอกวิธีแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขณะทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุม 2. สรุปเป็นข้อตกลงสำหรับปฏิบัติ

<p>กลุ่มทดลอง 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)</p>	<p>กลุ่มทดลอง 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)</p>
<p><u>ขั้นปฏิบัติ</u></p> <p>1. ให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ครูจัดวัสดุอุปกรณ์ที่วางไว้ตามโต๊ะอย่างอิสระตามความสนใจ บางคนอาจไปเล่นตามมุมก่อนแล้วจึงทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก็ได้</p> <p>2. เมื่อเด็กทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้ช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์และของเล่นทุกชิ้นเข้าที่ให้เรียบร้อย</p>	<p><u>ขั้นปฏิบัติ</u></p> <p>1. ให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ครูจัดวัสดุอุปกรณ์ที่วางไว้ตามโต๊ะอย่างอิสระตามความสนใจ บางคนอาจไปเล่นตามมุมก่อนแล้วจึงทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก็ได้</p> <p>2. เมื่อเด็กทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้ช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์และของเล่นทุกชิ้นเข้าที่ให้เรียบร้อย</p>
<p><u>ขั้นประเมินผล</u></p> <p>1. สังเกตพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรม</p> <p>2. สนทนาซักถามเกี่ยวกับผลงานที่เด็กทำมาส่ง และบันทึกไว้</p> <p>3. สังเกตการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนเพื่อชักชวนให้เด็กทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง (โดยไม่บังคับ)</p>	<p><u>ขั้นประเมินผล</u></p> <p>1. สังเกตพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรม</p> <p>2. สนทนาซักถามเกี่ยวกับผลงานที่เด็กทำมาส่ง และบันทึกไว้</p> <p>3. สังเกตการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนเพื่อชักชวนให้เด็กทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง (โดยไม่บังคับ)</p>

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม

กิจกรรมที่ 1

ชื่อกิจกรรม สุนัขกับการละเลงสี

กลุ่มทดลองที่ 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)	กลุ่มทดลองที่ 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)
--	--------------------------------------

ขั้นนำ

1. ให้เด็กนั่งล้อมวง
2. ครูให้เด็กทายว่าจะทำกิจกรรมศิลปะอะไร โดยถามว่า "วันนี้ครูมีของอย่างหนึ่งมาให้เด็ก ๆ เล่น มีลักษณะเป็นของเหลว ลงทาศูชิ เป็นอะไร"
3. ครูเฉลยว่า "วันนี้เราจะทำกิจกรรมสีน้ำผสมแป้งเปียก"
ครูพูดเสริมว่า "ครูมีกระดาษให้ด้วย"

ขั้นสาธิต

1. ครูให้เด็กช่วยกันบอกวิธีการเล่น : กิจกรรมในวันนี้อาจเล่นได้หลายวิธี เด็ก ๆ จะทำอย่างไรจึงจะเป็นภาพที่สวยงามได้ 2. ให้เด็กออกมาสาธิตให้เพื่อนดู : ใครคิดได้ออกมาทำให้เพื่อนดู	1. ครูอธิบายวิธีทำกิจกรรม ละเลงสี : กิจกรรมในวันนี้ครูจะให้เด็กเล่นละเลงสีบนกระดาษ เด็ก ๆ จะเล่นด้วยการใช้มือ แขน สร้างเป็นภาพต่าง ๆ ได้ เช่น ฝี่เส้น ปลา ดอกไม้ 2. ครูสาธิตให้เด็กดู

กลุ่มทดลองที่ 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)	กลุ่มทดลองที่ 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)
--	--------------------------------------

ชั้นสร้างข้อตกลง

1. สนทนาถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม โดยให้เด็กตอบเป็นรายบุคคล

ครู : ขณะที่เด็กเล่นละเลงสีอาจจะมึ่อะไรเกิดขึ้นได้บ้าง ลองคิดดูซิ

: ถ้าสีหยด เด็ก ๆ จะทำอย่างไร

: ถ้าเสื้อเปื้อนสีซักออกง่ายหรือไม่

: แล้วเราจะระวังอย่างไรไม่ให้เสื้อเปื้อนเสื้อ

2. ให้เด็กร่วมกันสรุปเป็นข้อตกลง ดังนี้
  - 2.1 ถ้าทำสีหยดให้รีบเช็ดทันที แล้วจึงทำงานต่อ
  - 2.2 ขณะเล่นควรระวังไม่ให้เสื้อเปื้อนเสื้อตนเองและเสื้อของเพื่อน

1. สนทนาถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

ครู : ขณะที่เด็ก ๆ เล่นอาจมีสีหยด ต้องรีบนำผ้ามาเช็ดทันที ถ้าปล่อยสีที่หยดทิ้งไว้ เพื่อน ๆ อาจเหยียบเลอะเทอะ

: ขณะเล่นต้องระวังไม่ให้เสื้อเปื้อนเสื้อตนเองและเสื้อของเพื่อน

2. ครูสรุปเป็นข้อตกลง ดังนี้
  - 2.1 ถ้าทำสีหยดให้รีบเช็ดทันที แล้วจึงทำงานต่อ
  - 2.2 ขณะเล่นควรระวังไม่ให้เสื้อเปื้อนเสื้อตนเองและเสื้อของเพื่อน

กลุ่มทดลองที่ 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)	กลุ่มทดลองที่ 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)
--	--------------------------------------

ขั้นปฏิบัติ

1. ให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมจากวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดไว้ตามความสนใจโดยเลือกทำกิจกรรมศิลปะหรือเล่นตามมุมก่อนก็ได้
2. เมื่อทำงานศิลปะเสร็จแล้วให้นำผลงานมาส่งครู
3. ก่อนหมดเวลา 5 นาที ครูให้สัญญาณเพื่อให้เด็กช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์และของเล่นทุกชิ้นเข้าที่ให้เรียบร้อย

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรม
2. สันทนาซักถามเกี่ยวกับผลงานที่เด็กทำมาส่งและตรวจผลงานบันทึกไว้
3. สังเกตการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคน เพื่อชักชวนให้เด็กทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง (โดยไม่บังคับ)

กลุ่มทดลองที่ 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)	กลุ่มทดลองที่ 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;">สื่อการสอน</div>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. สีนํ้าผสมแป้งเปียก : สีนํ้า แป้งเปียกและเกล็ดสบู่ 2. กระดาษโรเนียว 3. ฟองนํ้าหรือผ้าขี้ริ้ว, สำหรับทำความสะอาด	

กิจกรรมที่ 2

ชื่อกิจกรรม เชือกพาเพลิน

กลุ่มทดลองที่ 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)	กลุ่มทดลองที่ 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)
--	--------------------------------------

ขั้น
ป็นนำ

1. ให้เด็กนั่งล้อมวง
2. ครูให้เด็กทายว่าจะทำกิจกรรมศิลปะอะไร โดยถามว่า "วันนี้ครูมีของเล่นชิ้นใหม่มาให้เด็ก ๆ เล่น ลองทายดูซิ อะไรเอ่ย เป็นเส้นยาว ๆ ใช้ผูกสิ่งของต่าง ๆ ได้"
3. ครูเฉลยว่า "วันนี้เราจะเล่นสื่กับเชือก"

ขั้น
ป็นสาค

1. ครูให้เด็กช่วยกันบอกวิธีการเล่น : กิจกรรมในวันนี้อาจเล่นได้ หลายวิธี เด็ก ๆ จะทำอย่างไร จึงจะเป็นภาพที่สวยงามได้	1. ครูอธิบายวิธีทำกิจกรรมการเล่นสื่กับ เชือก : กิจกรรมในวันนี้ครูจะให้เด็ก ๆ เล่น สื่กับเชือก จะทำให้เป็นภาพที่สวยงาม ได้โดยนำเชือกจุ่มลงในสีน้ำแล้วขดเป็น วงบนกระดาษ จับปลายเชือกที่เหลือ ออกให้พ้นขอบกระดาษ ใช้กระดาษปิดทับ ด้านบนเชือกที่ขดไว้ ใช้มือกดกระดาษ

<p>กลุ่มทดลองที่ 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)</p>	<p>กลุ่มทดลองที่ 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)</p>
<p>2. ให้เด็กออกมาสาธิตให้เพื่อนดู : ใครคิดได้ออกมาทำให้เพื่อนดูซิ</p>	<p>ด้านบนอีกมือหนึ่งดึงเชือกออกจาก กระดาษจนหมด เปิดกระดาษด้านบนออก จะเป็นภาพตามต้องการ</p> <p>2. ครูสาธิตให้เด็กดู</p>

ขั้นสร้างข้อตกลง

1. สนทนาถึงการปฏิบัติที่น่าชมเชยใน ขณะทำกิจกรรม : เมื่อก่อนนี้ เด็ก ๆ เล่นกันดีมาก บางคนทำสีหยดบนพื้นก็รีบนำผ้ามาเช็ด ทันทีจนพื้นสะอาด : ครูสังเกตว่า เด็กบางคนทำสีหกแล้ว ไม่เช็ดทันที เพราะสนุกกับงานที่ทำจึง ลืมเช็ดหรือเช็ดหลังจากทำงานเสร็จแล้ว ท้ายนี้มีอะไรเกิดขึ้น : แล้วเราจะแก้ปัญหานี้อย่างไรดี : กิจกรรมวันนี้เด็ก ๆ จะทำอย่างไร เชือกจึงจะไม่ถูกเส้นของเราและ เพื่อน ๆ	1. สนทนาถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม ครู : ขณะนี้เด็ก ๆ เล่นอาจมีสีหยด ต้อง รีบนำผ้ามาเช็ดทันที ถ้าปล่อยทิ้งไว้ จะทำให้ห้องเรียนไม่สะอาด : ขณะเล่นต้องระวังไม่ให้เชือกถูก เส้นตนเองและเพื่อน ๆ

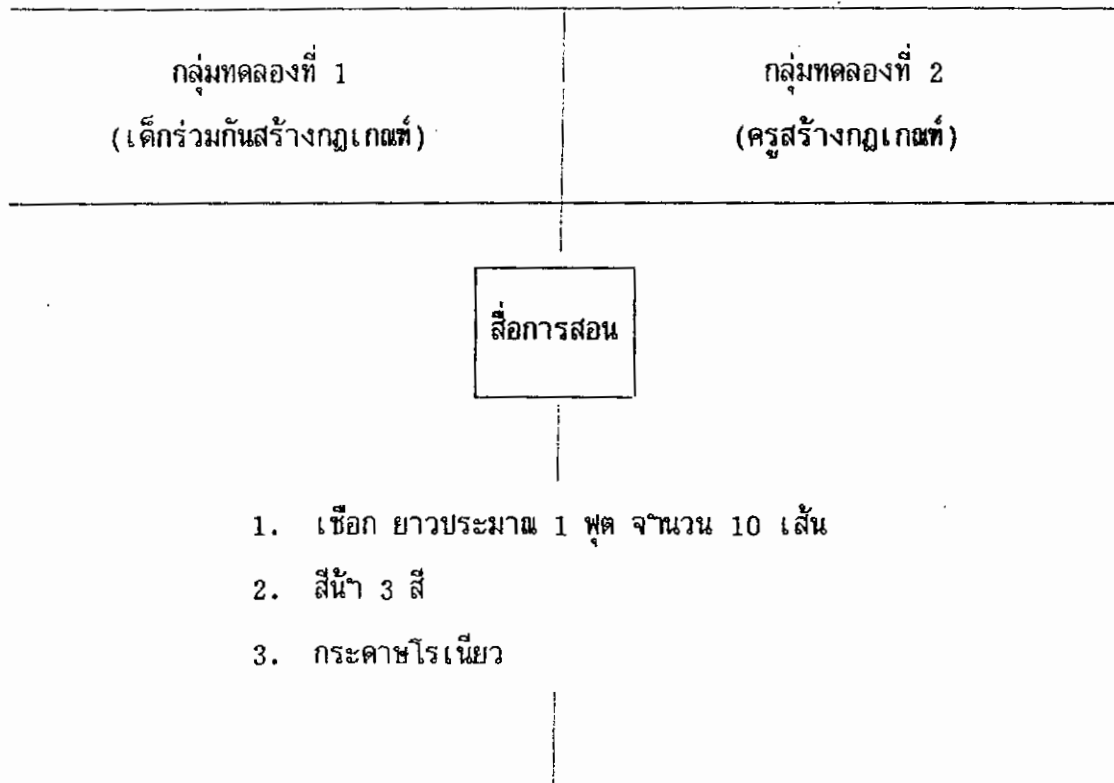
<p>กลุ่มทดลองที่ 1 (เด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์)</p>	<p>กลุ่มทดลองที่ 2 (ครูสร้างกฎเกณฑ์)</p>
<p>2. ให้เด็กร่วมกันสรุปเป็นข้อตกลง ดังนี้</p> <p>2.1 ถ้าทำสืหยดให้รับเช็คทันที แล้วจึงทำงานต่อ</p> <p>2.2 ขณะเล่นควรระวังไม่ให้เชือกถูกเสื่อของตนเองและเพื่อน ๆ</p>	<p>2. ครูสรุปเป็นข้อตกลง ดังนี้</p> <p>2.1 ถ้าทำสืหยดให้รับเช็คทันที แล้วจึงทำงานต่อ</p> <p>2.2 ขณะเล่นควรระวังไม่ให้เชือกถูกเสื่อของตนเองและเพื่อน ๆ</p>

ขั้นปฏิบัติ

1. ให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมจากวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดไว้ตามความสนใจโดยเลือกทำกิจกรรมศิลปะหรือเล่นตามมุมก่อนก็ได้

ขั้นประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของเด็กขณะทำกิจกรรม
2. สนทนาซักถามเกี่ยวกับผลงานที่เด็กทำมาส่งและตรวจผลงานบันทึกไว้
3. สังเกตการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคน เพื่อชักชวนให้เด็กทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง (โดยไม่บังคับ)

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสายพิณ	ชื่อสกุล	ประจักษ์สุวรรณ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน		บ้านพักครูโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา	
		ถ.มิตรภาพ อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000	
สถานที่ทำงาน		โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา โทร. 044-242208	
ประวัติการศึกษา			
พ.ศ. 2512		ประกาศนียบัตรวิชาครูอนุบาล	จากวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
พ.ศ. 2526		ค.บ. (เอกการประถมศึกษา)	จากวิทยาลัยครูนครราชสีมา
พ.ศ. 2532		ค.บ. (เอกการศึกษาปฐมวัย)	จากวิทยาลัยครูนครราชสีมา
พ.ศ. 2538		กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร

การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
ศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุม โดยครูสร้างกฎเกณฑ์
และเด็กสร้างกฎเกณฑ์

บทคัดย่อ
ของ
สายพิน ประจสุวรรณ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
กรกฎาคม 2538

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยเด็กสร้างกฎเกณฑ์ และครูสร้างกฎเกณฑ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชายและหญิงอายุ 5 - 6 ปี จำนวน 92 คน ที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ของโรงเรียน อนุบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 จำนวน 46 คน ซึ่งได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมโดยเด็กสร้างกฎเกณฑ์ และกลุ่มทดลอง 2 จำนวน 46 คน ซึ่งได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัย เป็น เวลา 8 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ คู่มือและแบบทดสอบความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยเด็ก ร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยครู สร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็ก ร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และ การเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

A STUDY OF SELF - DISCIPLINE OF PRESCHOOL CHILDREN WITH EXPERIENCE
IN CREATIVE ART ACTIVITIES AND FREE PLAY WITH RULES SUGGESTED
BY THE TEACHER AND BY THE CHILDREN

AN ABSTRACT

BY

SAIPIN PRUNGSUWAN

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

July 1995

The purpose of this study was to compare self-confidence of pre-school children who were provided in creative art activities and free play with rules suggested by the children and rule suggested by the teacher.

Ninety - two of five to six years preschool children in the second semester of the 1993 academic year of Nakornratchasima Kindergarten School were simple randomized sampling into two groups. Each group comprised of 46 children. The first group was provided with self - discipline of preschool children with experience in creative art activities and free paly with rules suggested by the children and the second group was provided with self - discipline of preschool children with experience in creative art activities and free play with rules suggested by the teacher. Both groups were taught by the researcher for eight weeks.

The instruments of this study were the art activities and free play lesson plan and self - discipline test developed by the researcher.

The dependent and independent t-test were used in analyzing the data.

The findings were as follows :

1. Self - discipline of preschool children with experience in creative art activities and free play with rules suggested by the children significantly was increased at the .01 level.

2. Self - discipline of preschool children with experience in creative art activities and free play with rules suggested by the teacher was significantly increased at the .01 level.

3. Self - discipline of preschool children with experience in creative art activities and free play with rules suggested by the children and by the teacher was not different.